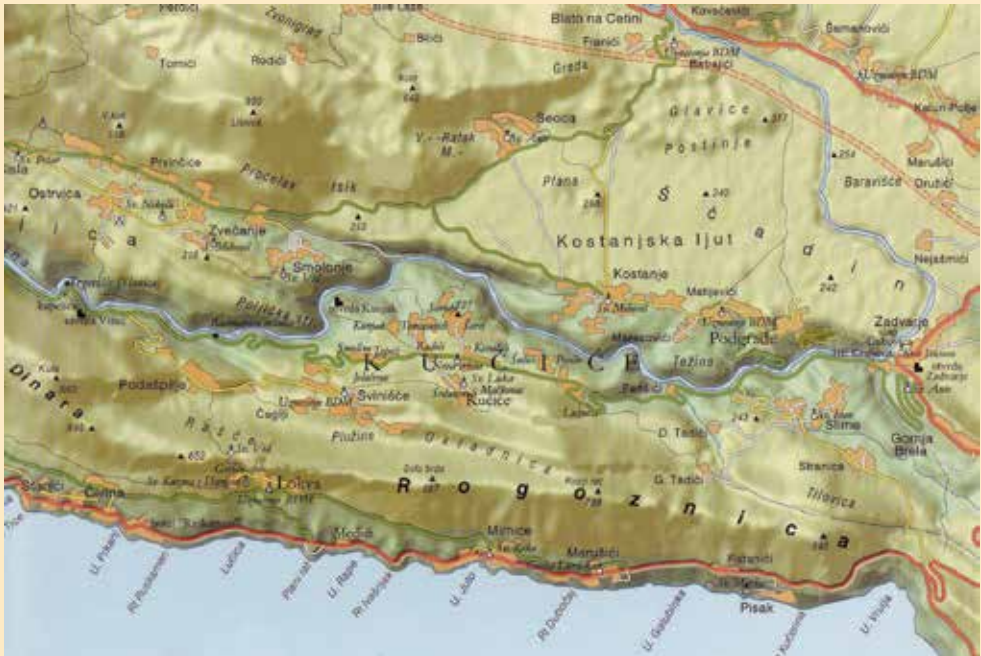

ZOV RODNIH OGNJIŠTA

LIST ŽUPE SV. LUKE – KUČIĆE

GOD. XXIV. 2018. BR. 2. (47.)

Zov rodnih ognjišta.

List župe sv. Luke - Kučiče

God. XXIV. 2018. BR. 2. (47.)

Osnivač i izdavač:

Župski ured Kučiče

Hr-21208 KUČIČE

List izlazi dvaput godišnje.

Uredničko vijeće: Anita Bartulović, Marko Jurčić, don Slavko Kovačić, Matko Sovulj, Jozo Srdanović, Ante Šušić, Jere Tomasović, Marko Topić i Srećko Vukasović

Odgovorni urednik: don Ljubo Bodrožić

Uredio: don Slavko Kovačić

Fotografije: B. Gunjača, S. Kovačić, Č. Tomasović, Josip Tomasović, Miroslav Tomasović i Pave Vukasović

Priloge, dopise i pretplate slati na:

Župa sv. Luke Kučiče

(za župski list)

21208 KUČIČE

Žiro račun (NOVI) u kunama:

Ω2330003-1100086733

Devizni (NOVI) račun: 34400-620-21

Kad šaljete pretplatu na žiro račun, na bijeloj uplatnici u "kvadratić" koji stoji iza riječi "Šifra" upišite broj 88 i 33. To je znak banci da nam u izvještaj napiše točnu adresu pošiljatelja. - Molimo vas kada nam šaljete novčane uplatnice ili narudžbe pišite čitljivo, najbolje velikim tiskanim slovima.

Na prvoj stranici omota: Kučiče s okolnim selima u reljefnom prikazu (sadašnje stanje) i karta na kojoj je mletački službenik G. E. Alberghetti zelenom bojom ucrtao granicu s Osmanskim Carstvom određenu g. 1700., a crvenom novu ucrtanu prema mirovnom ugovoru iz g. 1718.

Na trećoj stranici omota: Položaja kućičkih mlinica u Slapovici, – prikaz na originalnom planu austrijskoga katastra iz g. 1834., zemljišne čestice.

Na četvrtoj stranici omota: Položaj kućičkih mlinica i stupa na Cetini – prikaz na originalnom planu austrijskoga katastra iz g. 1834., zemljišne čestice i čestice tadašnjih zgrada. Između tih crteža fotografija rijeke Cetine kod Medvidaka, gdje je vozila Škanjetina lađa i bio gaz (slikano 3. XI. 2007.).

Tisak: „Dalmacija papir“

SADRŽAJ:

UVODNIK:

Župnikova riječ 3

ZA BOLJI I SRETNJI ŽIVOTNI PUT

Obitelj i moralni razvitak djece (A. Vukasović) 5

Istambulska konvencija: ideologije zla ili sveopće dobro? (A. Vukasović) 11

DUHOVNA RAZMIŠLJANJA I POTICAJI

Propovijed don T. Čubelića na blagdan Sv. Luke god. 2018. (zabilježio Č. Tomasović) 15

Svjedočanstvo (Ivan) 18

Nasmiješi nam se Kriste (B. Mlinar) 21

S Ivanom na kavi (S. Vukasović)..... 22

IZ POVIJESTI ŽUPE, SELA I KRAJA

Oporuka Katuše Lučine sastavljena u Kučičima prije 407 godina (S. Kovačić) 25

Nazivi nekih predjela u Svinišću i u Kučičima sredinom 17. stoljeća (S. Kovačić) 27

Obredi blagoslova polja održavani nekoć u Kučičima (S. Kovačić) 32

Kučiče ljubav i idila moje mladosti (J. Kovačić) . 36

Nazivi nekih predjela u selu Kučiče od Tisnih stina do Povila (J. Tomasović, V. i M. Sovulj, S. Kovačić, A. Šušić)..... 42

PRILOZI U STIHU I PROZI

Himna i molitva (Čovik) 47

Majci na rastanku (+ G. Topić, prof.) 49

Majčinih suza sjaj (B. Mlinar) 49

Milošću zvijezda (B. Mlinar) 51

PRINOSI NAŠIH NAJMLADIH

Jesen (J. Sovulj i G. Šušić) 52

Tražim Boga (P. Topić) 52

Vukovar (T. Srdanović, P. Topić

i zajednička pjesma djece OŠ Kučiče) 53-54

Vukovar u mom srcu (M. Sovulj) 54

Pismo djevojčici u plavom kaputiću (L. T. Raboteg) 55

IZ NAŠEGA MJESTA I ŽUPE

Kronološki pregled događaja (Č. Tomasović) ...56

Znanstveni skup posvećen pok. akademiku

Mirku Tomasoviću (Č. Tomasović) 58

Kučička špica i koncert klapa povodom blagdana sv. Luke (Č. Tomasović) 60

OTIŠLI SU PRED NAMA

Filip Vukasović – Bugar (Č. T. i M. Vukasović) . 62

DOBRO JE ČINITI DOBRO

Darovatelj 64

PRILOG

Božić – pjesma i note (D. Tomasović) 65

Župnikova riječ

*Dragi Kućićani
u Domovini i po svijetu!*

Odlukom našeg nadbiskupa mons. Marina Barišića od 20. kolovoza 2018. imenovan sam upraviteljem župe Svinišće koju vršim uz dosadašnju službu župnika župe Kućice. Na nedjeljnoj misi u Kućićima, nakon objave dekreta, rekao sam kako to nije dobro ni za mene, ni za Kućice, a niti za Svinišće. Za mene, jer u godinama kad su ljudi obično u mirovini, dobiti još jedni župu nije ugodno. Za Kućice, jer će sada biti zakinuti u mnogim stvarima, treba dijeliti župnika s još jednom župom. Za Svinišće, jer se župska kuća zatvara, poslužuje se iz druge župe, a to je uvijek bolno za svaku župu. Nadbiskup reče da nema drugog rješenja, a i mi se na to polako navikavamo. Također mi je završila služba dekana omiškog dekanata, koju sam vršio dvadeset osam godina. Novim dekanom je imenovan župnik župe

sv. Mihovila u Omišu don Mate Čulić.

U ovoj školskoj godini u našoj župi neće biti slavlja ni prve pričesti ni svete krizme. Naime, do sada je bila praksa da prva pričest bude svake godine, a krizma svake druge godine. Kako bi ove godine bilo samo troje prvopričesnika, odlučili smo da unaprijed i prva pričest i krizma budu svake druge godine, da bude svečanije. Tako će za prvu pričest biti treći i četvrti razred osmogodišnje, a za krizmu drugi i treći srednje škole. To znači da bi jedne godine bila prva pričest, a druge krizma.

U crkvi ove godine nije bilo nikakvih radova. Zapravo sve je uređeno i sada su na redu klupe. Ovakve klupe, kombinacija željeza i drveta svugdje je izbačena iz crkava, nadam se da ćemo i mi kroz godinu ili dvije to učiniti. Napravili samo lijepi zid oko župskog vrta, promijenili smo krov na dimnoj kužini i postavili nove prozore. Renovirali smo bratimsku kuću za održavanje vjeronauka i razna

Vjerničko mnoštvo na završnom slavlju susreta hrvatskih katoličkih obitelji

druga druženja. Tako smo i u materijalnom smislu išli naprijed na ponos i dobrobit sviju nas.

Veliku radost, sreću i ponos priredila nam je naša nogometna reprezentacija pod vodstvom izbornika Zlatka Dalića. Na svjetskom nogometnom prvenstvu u Rusiji osvojili su nevjerojatno drugo mjesto. U svojoj čestitci naš Nadbiskup između ostalog kaže: "Vaš put do finala na ponos je svakom Hrvatu, ali isto tako i poziv da nikada ne prestanemo sa željom, trudom i zalaganjem u ostvarivanju dobrih ciljeva. Pokazali ste nam i način kako se dolazi do velikog uspjeha: samo u zajedništvu prožetim poniznošću svakog pojedinca koji se stavlja u službu momčadi. Hvala vam što ste nas učinili ponosnima, radosnima i sretnima! Hvala vam što ste stvorili atmosferu zajedništva u hrvatskom narodu!" Kada bi se primjer nogometne reprezentacije slijedio i na drugim područjima života u našoj zemlji, brzo bi se stanje promijenilo na bolje.

U duhovnom smislu središnji događaj u našoj nadbiskupiji bio je nacionalni susret hrvatskih katoličkih obitelji u Splitu i Solinu. Dvije godine smo se za to pripremali, a program proslave trajao je tjedan dana. Glavno slavlje bilo je u nedjelju 16. rujna u pravedištu Gospe od Otoka u Solinu. Svečano euharistijsko slavlje na livadi na Gospinu Otoku predvodio je splitsko-makarski nadbiskup Marin Barišić uz koncelebraciju 21 nad/biskupa i oko dvije stotine svećenika. Slavlju je bila nazočna i hrvatska predsjednica Kolinda Grabar Kitarović. Taj događaj kao i svjetski susret obitelji u Dublinu u Irskoj od 21. do 26. kolovoza, na kojem je sudjelovao i papa Franjo, a hrvatsku delegaciju predvodio du-

brovački biskup mons. Mate Uzinić, ima za cilj naglasiti važnost obitelji i njezinu nezamjenjivu ulogu u društvu. Nažalost ta osnovna ćelija ljudskog društva danas je u krizi i kao da se natječu tko će je više razoriti. Takvu stvarnost vezano za brak i obitelj izvrsno je detektirao vojni biskup mons. Jure Bogdan u propovijedi na tradicionalnom hodočašću hrvatske vojske, policije i branitelja u svetištu Majke Božje Bistričke 7. listopada ove godine kada je rekao: "U naše dane, u tzv. zapadnom svijetu pa tako i u domovini, bit i očitovanje onoga što je ljudska osoba - čovjek kao muškarac i žena, i bit i očitovanje onoga što je brak i onoga što je obitelj, ne samo da se duboko preispituje, nego se stavlja u sumnju, redefinira i ispunja novim i posve drukčijim i nama posve stranim sadržajima. Stvara se i promiče neka nova antropologija! Snažno i programirano promiče se neki novi „identitet“ muškarca i žene, braka i obitelji, stran ljudskoj naravi i božanskoj objavi. Napose su na udaru kršćanska slika čovjeka – muškarca i žene, kršćanska slika braka i obitelji." Ako ćemo stvari nazvati pravim imenom, onda s kršćanske točke gledišta ovdje se radi o teškim zabludama. Zbog toga smo svi pozvani na ustrajnu molitvu za naše obitelji da budu stabilne zajednice ljubavi i kolijevke života.

Poštovani vjernici, neka nam Božić i božićni blagdani budu vrijeme radosti i ohrabrenja. Neka u naša srca i naše obitelji donese nadu i mir. Neka se Isus rodi u srcu svakog od nas i osposobi nas za autentične svjedoke Njegove ljubavi.

Svima vam želim sretan Božić i blagoslovljenu novu 2019. godinu uz srdačan pozdrav,

Vaš župnik don Ljubo

OBITELJ

I MORALNI RAZVITAK DJECE

Obitelj je jedan od najvažnijih, a može se sa sigurnošću tvrditi i najvažniji odgojni čimbenik. U njoj se rađaju djeca i u njoj započinje njihovo odgajanje. Roditelji su djeci prvi, najbliži, najodgovorniji i najangažiraniji odgojitelji, a obiteljski odnosi prvi društveni odnosi u kojima djeca žive i u kojima stječu prva iskustva. Tu se postavljaju temelji njihova moralnog razvitka. U obitelji djeca stječu prve moralne spoznaje, u njoj nastaju prva uvjerenja, razvijaju se prve navike moralnog ponašanja, postavljaju čvrsti temelju buduće osobnosti. U obitelji počinje moralni razvitak budućeg čovjeka. Stoga je ona stoljećima bila i još će dugo biti najvažniji čimbenik moralnog odgajanja. Dobra i ugodna, intimna i topla obiteljska sredina, osjećajno obojana i privlačna atmosfera, sigurnost koju pružaju zdravi obiteljski odnosi, prvi je preduvjet uspješna moralnog izgrađivanja. Zato je interes šire društvene zajednice da obitelj kao faktor moralnog odgoja vrlo snažno pozitivno djeluje. Nalazeći se pred zadatkom interpretiranja moralnog razvitka djece u obitelji, moramo odrediti smisao i značenje toga razvitka. Dakle, što je moralni razvitak?

Moralni razvitak je proces moralnog sazrijevanja u kojemu mlado ljudsko biće upoznaje i prihvaća pravila i norme života. To je proces socijalizacije osobnosti, proces prihvaćanja i uvođenje mladih u društveni život. Svrha je obli-

kovanje slobodne, humane i moralne osobnosti koja će nastojati uspostaviti istinski humane odnose među ljudima, u kojima će se poštovati ljudsko dostojanstvo svih članova ljudske zajednice. To je složena zadaća koja ima nekoliko važnih etapa.

Da bi mladež mogla prihvatiti pravila i norme zajedničkog života mora steći potrebna znanja. To znači da je i na moralnom području potrebno poznavanje moralnih odnosa i zahtjeva koji odatle proizlaze. Ako mladi nemaju potrebna znanja, obrazovanje, ne mogu se dosljedno moralno vladati, jer im nedostaju kriteriji takva ponašanja. Stoga moraju upoznati kriterije, naučiti razlikovati dobro od zla. To je prva spoznajna etapa moralnog razvitka. Njome se osiguravaju potrebna znanja o moralu i moralnim odnosima. Da bi se mogao moralno ponašati, mladi čovjek mora znati kako se treba ponašati u ljudskom društvu.

Znanja, moralna spoznaja – pretpostavka su moralnog ponašanja, ali ne i jamstvo da će osoba moralno djelovati. Vrlina se ne može svesti na znanje. Netko može znati kako treba djelovati pa da unatoč tomu drukčije djeluje. Znati i moralno djelovati nije isto. Moralni intelektualizam koji uvjerava da spoznaja osigurava dobre postupke, vrlo je problematičan. Postoje ljudi koji dobro znaju što je moralno, ali se vladaju nemoralno. Stoga se proces moralnog

razvitka ne smije ograničiti samo na usvajanje znanja o moralu, nego mora osiguravati moralne postupke. Slijedeći korak u tom pravcu su moralna uvjerenja i stavovi. To je druga etapa moralnog razvitka.

O moralnim uvjerenjima govori-mo kada moralna pravila i načela nisu samo naučeni podatci, nego se usporedo s njima izgradio unutarnji djetetov odnos, formirao unutarnji aktivan stav prema njima, kada ih pojedinci prihvate kao osobne postupke, kada oni postanu motivi, pokretačke snage njihova ponašanja. Uvjerenja obilježavaju djelatni stavovi i odnosi. Ona su uvijek djelatno prožeta, stoga poput motorne snage potiču na djelovanje. Razvijanje moralnih uvjerenja izvanredno je važna etapa, ali time proces moralnog razvitka nije dovršen. Moguće je, naime, da pojedine osobe imaju moralna uvjerenja, snažno osjećajno doživljavaju moralne postupke, raduju se moralnim i osuđuju nemoralne činove, ali i pored toga, njihovi postupci se razlikuju od uvjerenja i stavova, jer im nedostaje snažna volja koja bi ih pokretala u akciju. Stoga je treća etapa u procesu moralne izgradnje usmjerena na osiguranje moralnih postupaka. Naziva se formiranjem moralnog ponašanja i djelovanja.

Temeljno obilježje moralne osobnosti je njezin djelatni odnos prema okolini i moralno djelovanje. Moralni čini su mjerila čovjekove moralnosti, rezultati moralnog razvitka. Hvaliti poštenje mogu i nepošteni ljudi. Džepari s lisnicama bježe i viču „Drž'te lopova“. Stoga poštene i moralne trebamo tražiti među onima koji dosljedno moralno postupaju.

Život i rad, u suglasju s takvom moralnom svrhom, pretpostavlja posjedovanje smisla za etičke vrijednosti, za bogatstvo osjećajnog života i jačanje volje. Time proces moralnog razvitka sadrži sve tri sfere ljudskoga bića: racionalnu, osjećajnu i voljnu. On znači da mladi ljudi svoja pravila, načela i norme etike i morala, osjećajno prihvaćaju i praktično ostvaruju, odnosno da svoj život organiziraju u skladu s moralnim zahtjevima.

Govorili smo o etapama procesa moralnog razvitka i o oblikovanju osobnosti. Termin etape uporabljen je samo zbog logičkog slijeda prema komu moralna spoznaja prethodi moralnim stavovima i uvjerenjima, a oni moraju prethoditi moralnom ponašanju i djelovanju.

Međutim, u praksi se te etape ne će uvijek ostvarivati sukcesivno nego vrlo često i usporedo, simultano pa čak i u obrnutom slijedu. Tako ćemo u ranom djetinjstvu navikavati malu djecu na moralne postupke prije nego što mogu shvatiti njihovo značenje. Kasnije ćemo često usporedo s objašnjavanjem moralnih pojava djelovati i na osjećajni život s namjerom razvijanja moralnih stavova prema tim pojavama, a moguće je istodobno organizirati i moralna vježbanja radi izgrađivanja odgovarajućih moralnih navika. U praksi odgajanja mogući su različiti postupci, ali unatoč tomu treba razlikovati logičke etape koje čine proces moralnog razvitka: formiranje moralne spoznaje, moralnih stavova i uvjerenja te moralnog ponašanja i djelovanja. Mogu li roditelji i drugi članovi obitelji potpomoći proces moralnog razvitka djece? Razumije se, utvrdili smo

Manuela Sovulj, 4. r.: Volim svoju obitelj

da mogu, ali kako? Na koji način? To traži objašnjenja o obitelji kao čimbeniku u procesu moralnog razvitka i usavršavanja djece.

Uvjerili smo se da je proces moralnog razvitka dugotrajan i složen. Upoznali smo tri etape toga procesa. Njegova složenost očituje se i u tomu što se odvija pod različitim utjecajima. Djeca žive u obiteljskoj sredini i ona snažno utječe na njih. Ona pohađaju školu i druge odgojne ustanove koje također utječu. Živeći u društvenoj zajednici, sudjeluju u društvenom životu: gledaju televiziju, slušaju radio, čitaju novine, literaturu, posjećuju kazališne predstave za djecu, muzeje i druge kulturne ustanove, koriste se mobitelima, kompjutorima; članovi su različitih društava i or-

ganizacija za djecu, druže se s ljudima u slobodnom vremenu. Sve te ustanove, organizacije, sredstva, manifestacije života utječu na djecu, usmjeravaju njihov moralni razvitak u pozitivnom ili negativnom pravcu. Utjecaja je vrlo mnogo. Život se manifestira u raznovrsnim oblicima, a svi oni mogu utjecati na dječji moralni razvitak. To su čimbenici ili faktori moralnog razvitka. Toliko ih je mnogo da ih je teško i nabrojiti. Ali nisu svi utjecaji podjednako snažni, niti su čimbenici jednako značajni.

Jedan od najznačajnijih faktora u procesu moralnog razvitka djece je obitelj. Ona nije samo prvi čimbenik u životu svih ljudi, nego i takav koji ostavlja najvažnije dojmove i utjecaje. Oni ponajčešće traju čitav život. Brojna istra-

živanja o oblikovanju osobnosti i karaktera pokazuju da je obitelj najmoćniji čimbenik toga izgrađivanja, poglavito u prvom desetljeću djetetova života. Ona naj snažnije djeluje od rođenja do polaska djece u školu. Kasnije se tom djelovanju obitelji pridružuju i drugi utjecaji, naročito dobro organizirano djelovanje škole. Međutim time moralno djelovanje obitelji ne prestaje. Može se reći da obitelj djeluje na moralni razvitak ljudske osobnosti tijekom čitava života. Ona je prirodna sredina u kojoj čovjek živi i za koju je vezan od rođenja do smrti. Te spone mogu biti jače ili slabije, ali u velike većine ljudi postoje trajno.

U prvom razdoblju djetetova života obitelj je najpogodnija sredina za razvitak moralnih osobina. Ona djeluje vrlo snažno na dječja čuvstva, na njegovanje toplih ljudskih osjećaja i sposobnosti, na oplemenjivanje srca. Ugledni njemački predškolski pedagog *Friedrich Fröbel* govorio je da malo dijete na sve stvari gleda kroz obiteljsku prizmu i da mu je obitelj ogledalo života. Međusobni odnos njegovih roditelja i drugih članova obitelji privlače njegovu pozornost. Ono ih promatra, prihvaća i oponaša. Tu se rađaju njegovi socijalni stavovi, osjećaj dužnosti i odgovornosti, navike rada, reda, discipline, uvažavanja i poštovanja drugih osoba. Nijedna druga odgojna ustanova na tom području ne može zamijeniti obitelj. U tomu je golema vrijednost pravilno postavljenog obiteljskog odgoja, poglavito za moralni razvitak.

Naravna je i društvena funkcija obitelji da svojoj djeci predaju ono najbolje od svog tjelesnog i moralnog života. Pedagoški klasici su osobito uvažavali

obitelj kao čimbenika moralnog razvitka osobnosti. Kada je u pitanju moralna izgradnja mladog čovjeka općenito se uzima da je mnogo važniji utjecaj obitelji nego škole jer, primjerice, učiteljica s mnogo djece u razredu ne može biti svakome umjesto majke. Učitelji i nastavnici ne mogu zamijeniti roditelje. Djeci i mladim ljudima je potrebna intima obiteljska sredina, topao obiteljski dom, osjećajna povezanost i roditeljska ljubav. Nedostatci na tom području ne mogu se nadoknaditi.

Za moralni razvitak djece bitni su odnosi među članovima obitelji. Moral, skladan, uravnotežen, harmoničan obiteljski život, međusobna ljubav i povjerenje, osjećaj sigurnosti, pravilna raspodjela dužnosti i obveza, dosljednost u njihovu ostvarivanju, izvanredno snažno djeluju na formiranje moralnih odlika osobnosti. Posebno treba istaći ulogu osjećajnih veza i odnosa. Dom ispunjen toplinom i ljubavlju stvara osjećaj sigurnosti, a to je bitan preduvjet oblikovanja stabilne, snažne, razborite osobnosti. Jedan od vrlo važnih preduvjeta pozitivnih moralnih utjecaja je skladno, jedinstveno djelovanje svih članova obitelji. Ako ne postoji takav sklad, ako otac zahtijeva a majka se ne slaže i otvoreno mu proturječi ili obratno, ako se ne poštuje i ne postoji određeni red u kući, ako ne postoji dosljednost u odgoju djece rezultati moralnog djelovanja bit će slabi, ne će zadovoljavati, a vrlo često će biti i izrazito slabi pa i negativni. Ako su stavovi nejedinstveni, proturječni, djeca su u konfliktnoj situaciji koju ne mogu razriješiti. Takva stanja pograđaju živčani sustav i uzrokuju pojavu

neuroza. Stoga je usklađivanje stavova prema djeci prijeka potreba s pedagoškog i medicinskog motrišta.

Jednako je bitan preduvjet uspješnog moralnog odgajanja suradnja obitelji i škole. Naime, članovi obitelji, a prije svega majka i otac, morali bi poznavati temeljnu svrhu i načine odgajanja, cilj i zadaće, sadržaj i oblike, načela i metode, sredstva i postupke odgojne djelatnosti, kako bi se mogli uspješno njima koristiti. U tom pogledu škola treba pomagati obitelji. Kao što članovi obitelji trebaju djelovati skladno i jedinstveno da bi se njihovi utjecaji međusobno potpomagali i jačali, isto tako obitelj i škola moraju nastupati složno i djelovati skladno. Ako se uspostavi dobra suradnja između obitelji i škole, ako se usklade moralni postupci, rezultati moralnog razvitka morali bi biti uspješniji i bolji. Zbog toga bi škola i obitelj trebale težiti uspostavljanju takve suradnje.

Uspjeh i snaga odgojnog djelovanja obitelji ovise o roditeljskom ugledu (autoritetu). Stoga bi roditelji morali nastojati postići ugled, nastojati da ih djeca tako doživljavaju. Naime, moralno odgajanje bez ugleda jako je teško i, može se reći, nemoguće. Odgovorni roditelji to znaju i zato nastoje osigurati dječju ljubav i poštovanje. To je posve razumljivo pa ipak se mnogi služe pogrješnim postupcima: popuštanjem, nedosljednošću, podmićivanjem ili nepristupačnošću, pedanterijom, grubošću. Posljedica takvih postupaka lažni su autoriteti. Istinski ugled ne počiva na slijepoj ljubavi prema djeci, ni na pretjeranoj strogosti i uskraćivanju. On se postiže uzornim moralnim postupcima,

pozitivnim odnosom prema radu i ljudskim dužnostima, poštovanjem dječje osobnosti, ali i dosljednim postavljanjem opravdanih zahtjeva. Djeci ne treba popuštati. Naprotiv treba dosljedno zahtijevati da poštuju svoje dužnosti i obveze u obitelji, školi i drugim sredinama, da se kulturno ponašaju. A roditelji im u svemu tomu trebaju biti primjeri. Stoga su i roditelji dužni biti marljivi, istinoljubivi, pravedni, dosljedni, principijelni i td. Time se postiže ugled i dječja ljubav, a djeca se navikavaju na moralno djelovanje.

O ugledu odgojitelja vrlo ugledni hrvatski pedagog pokretač i utemeljitelj studija pedagogije na Sveučilištu u Zagrebu, akademik *Stjepan Matičević* spoznao je, predavao i pisao kako je vrstan odgojitelj neprisutna prisutnost, jer ne sputava, ne ukalupljuje duhovni život, naprotiv oslobađa, usmjerava i potiče stvaralačke snage svojih gojenaca. Djeca ili učenici tako djeluju samostalno i dobro, a u biti rade u suglasju s nastojanjem svoga roditelja ili učitelja, nastavnika – odgojitelja.

Pozitivan primjer roditelja u međuljudskim odnosima, u radu i društvenom angažiranju, u poštovanju moralnih dužnosti i obveza posebno je snažno i djelotvorno društveno sredstvo. Roditelji, međutim, nerijetko na to zaboravljaju pa se pred djecom vladaju i nedolično. Kasnije se čude ako se i njihova djeca tako ponašaju, a to je posljedica njihovih postupaka. Ako želimo da nam se djeca vladaju kulturno u suglasju s moralnim kriterijima, moramo se i mi tako ponašati i djelovati.

Važna odgojna mjera je navikavanje na poštovanje istine, na kulturno pona-

šanje, rad, red, disciplinu. Djecu treba postupno navikavati da se brinu o sebi, o svojim stvarima, školskom priboru, zadaćama, da pomažu u kući. Što prije to bolje. U tomu roditelji često griješe. Previše olako i blagonaklono opravdavaju, a ponekad i odobravaju nedostatke i prijestupe svoje djece, osobito manje popuštajući im u nadi da će kasnije postati razumnija. Ti se roditelji ne uznemiruju jer će, misle, biti dostatno vremena za odgajanje. Dječji loši postupci i prijestupi za njih su sitnice. Pritom ne shvaćaju da u odgojnom radu nema sitnica, jer su loše navike krupne stvari. Već je češki, a mogli bismo reći i slovački genij *Jan Amos Komenský* upozoravao roditelje da na taj način gube priliku koja se više ne će vratiti. A kada se izgube prve prilike više se ne može uspješno moralno djelovati. Stoga, prema riječima ruskog pedagoga

Konstantina Dimitrijeviča Ušinskog, odgoj pozitivnih i uklanjanje loših, negativnih navika mora se započeti u ranom djetinjstvu i provoditi dosljedno i trajno sve do moralne zrelosti.

Obitelj će vrlo djelatno moralno djelovati ako je kao čimbenik moralno zdrava, ako su odnosi u njoj u suglasju s moralnim kriterijima i načelima, ako se članovi obitelji, a prije svega otac i majka međusobno poštuju i vole, ako pokazuju jedno prema drugome određenu pažnju i razumijevanje, ako poznaju odgovornu svrhu i zajednički nastoje ostvariti je, ako u obitelji postoji radna atmosfera i osjećaj odgovornosti za odgajanje djece. Suprotno, ako se u obitelji ne poštuju moralne norme i kriteriji, ako nema reda i dosljednosti, međusobnog poštovanja i razumijevanja, ako postoje sukobi i nesuglasice, a djeca sve to promatraju i doživljavaju ili su čak i izravno uvedena u takve razmirice, tada obitelj ostaje faktor moralnog odgoja, ali će njezin utjecaj biti vrlo problematičan ili posve negativan. Stoga moramo nastojati da obitelj bude moralno zdrava i topla. U takvoj obitelji postoje brojne mogućnosti odgojnog djelovanja na djecu sa svrhom poboljšanja njihova moralnog sazrijevanja. Jednom će to djelovanje biti u funkciji upoznavanja moralnih normi i odnosa u značenju postizanja moralne spoznaje, drugi put će snažnije potpomoći izgradnju moralnih stavova i uvjerenja, a u trećem će neposredno utjecati na razvitak moralnih umijeća i navika u funkciji oblikovanja zrelih uljuđenih moralnih osobnosti.

Prof. dr. Ante Vukasović

ISTANBULSKA KONVENCIJA: IDEOLOGIJE ZLA ILI SVEOPĆE DOBRO?

Ponedjeljak, 30. travnja

Probudio sam se rano. Još sam maturan, a misli mi lete do Jadrana i kruže nad Hrvatskom. Domovinu potresaju bure i oluje najavljene ratifikacije Istanbulske konvencije. Burevjesnici su uznemirili pučanstvo, političare, građane, medije, ideologije. Podjele su dijametralno oprečne. Jedni odobravaju Konvenciju kao prijeko potrebno dobro zaštite žena od nasilja, a drugi je odbacuju kao najveće zlo rodne ideologije. Predstavljajući prijedlog o ratifikaciji premijer Andrej Plenković je istaknuo da ona nudi zaštitu žena i strogi progon počinitelja. Za sve koji u njoj vide nešto drugo postoji interpretativna izjava koja je jamstvo povjerenja, poručio je zastupnicima i pozvao ih da podrže ratifikaciju. (HTV 1, 11. travnja).

I Gordan Jandroković, predsjednik Sabora, je izjavio da je Istanbulska konvencija pravni dokument i da su interpretativnom izjavom uklonili sve nejasnoće. I glavni tajnik Vijeća Europe Thornbjorn Jagland podržao je tvrdnje premijera A. Plenkovića da Konvencija tretira samo nasilje nad ženama i da u njoj nema rodne ideologije. (HTV 1, 17. travnja). Saborski klubovi predvođeni SDP-om izjasnili su se za ratifikaciju što kazuje da u njoj vide rodnu ideologiju. HNS-ovci brane stav da je Hrvatska sekularna država. Nižu se proturječja, nerazumijevanja, sukobi.

Utorak, 1. svibnja

Ideologije zla: jugo-komunistička, liberalno-anarhistička, sekularno-ateistička i seksualno-feministička kreću u ofenzivu. Zajedničko im je protuhrvatsko i protukatoličko djelovanje. Mete djelovanja su hrvatske obitelji. Naime, obitelj je primarna društvena jedinica, temeljna i najvažnija zajednica u životu čovjeka i čovječanstva. U njoj nastaje novi život, rađaju se djeca – najveća radost života. Ona je temeljni čimbenik narodnoga održanja i svekolikog napretka.

Razmišljam o nedavnoj prošlosti. Poslije uspješno okončanog Domovinskog rata hrvatske vlasti su uočile posljedice duhovnoga, moralnog i nacionalnog puštošenja. U razdoblju od 1995. do 2000. gradi se dugoročna strateška obiteljska i pronatalitetna populacijska politika. Temeljni dokumenti su Nacionalni program demografskog razvitka (1996.) i Obiteljski zakon (1998.). Osnovan je i Državni zakon za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži. Najvažniji prioriteti bili su revitalizacija obitelji i demografska obnova pučanstva. Za ostvarenje tih bitnih zadaća određene su konkretne i učinkovite mjere.

Vlast koalicije, nakon 3. siječnja 2000., odrekla se hrvatskih prioriteta – duhovne, obiteljske i demografske obnove, napustila je dugoročnu stratešku obiteljsku i pronatalitetnu populacijsku politiku. Račanova Vlada je predstavila svoju obi-

teljsku politiku. Bitna odrednica je de-stabiliziranje, obezvrjeđivanje i razaranje brakova i obitelji. U njihovu Obiteljskom zakonu obitelj nije ni definirana. Trebaju nam brojne, skladne, postojane i vitalne obitelji, a Vlada potiče proces njihova raspadanja. Slijedeći ekstremne liberalne europske trendove nudi: „bogatstvo alternativnih rješenja“, blagonaklono prihvaća „pluralizaciju obiteljskih oblika“, „trasformacije obiteljskih struktura“ i alternativne zajednice: jednoobiteljske, višeobiteljske, izvanbračne, istospolne i dr. iz arsenala rodne ideologije.

Na takvoj njivi, Istanbulska konvencija nalazi plodno tlo. U njoj se govori o zaštiti žena od nasilja, ali je tekst Konvencije zaražen pojmovima koji nemaju ništa zajedničkog sa zaštitom žena od nasilja. „Uvodi se pojam ‘roda’ koji više ne bi bio podudaran s pojmom ‘spola’ kao danim biološkim svojstvom osobe, nego bi označavao društveno oblikovane uloge, ponašanje, aktivnosti i osobine koje određeno društvo smatra prikladnim za žene i muškarce.“ (Jutarnji list, 17. ožujka) Predsjednik SDP-a Davor Bernardić rekao je da u Konvenciji postoji rodna ideologija i zato je snažno podržavaju. (HTV 1, 29. ožujka). Objavom na Twitteru reagirao je i na nacrt novog Obiteljskog zakona: „Ministrica Murganić vraća nas u srednji vijek s prijedlogom novog Obiteljskog zakona. Imamo pravo na obitelj kakvu želimo. Ne ćete nam ga oduzeti.“

Stranka GLAS poručila je da prijedlog novog Obiteljskog zakona pokazuje pravo lice Plenkovićeve Vlade – koja ne nudi napredak već nastavkom „konzervativne revolucije“ vraća Hrvatsku u Srednji vijek. A što želi strančica GLAS, SDP, HNS

i svekolike im drugarice ideologije zla? Željelo bi našu lijepu i dragu domovinu Hrvatsku vratiti u Sódomu i Gómoru i, danas na planeti Zemlja, uspostaviti Luciferovo pakleno carstvo. Čovjeku mozak staje. Katolika u Hrvatskoj ima 87,83%. Dodajmo Katoličkoj crkvi i druge vjerske zajednice, postotak se penje na 95%. Što preostaje sekularnom društvu? Oko 5% ateista i agnostika. Kako se u ime 5% pučanstva svim vjernicima mogu nametnuti ateistički kriteriji sekularnog društva? Kako se i u ime koje demokracije, najbrojnijoj katoličkoj zajednici, s više od 5/6 pučanstva, može osporavati i sred-njovjekovnim mračnjaštvom brutalno nazivati pravo današnjih Hrvata katolika da sami, u suglasju s načelima suvremene demokracije, odlučuju o svojoj sudbini i svome životu? Nije li to pokušaj uvođenja (ili vraćanja) diktature i terora neznatne ateističke manjine nad golemom katoličkom i ukupnom vjerničkom većinom? O tempora, o mores!

Srijeda, 2. svibnja

Najava izrade Zakona o pobačaju uznemirila me, jer je pobačaj smrtonosna rana u hrvatskom tkivu. Zločinačka jugo-komunistička ideologija je davne 1978. usvojila „Zakon o zdravstvenim mjerama za ostvarenje prava na slobodu odlučivanja o rađanju djece“, kojim je legalizirala pobačaj, a vlade I. Račana i Z. Milanovića i njihove politike energično su branile i do danas obranile taj zločinački zakon. Ne postoji ni jedan jedini ljudski razlog za ubijanja nerođene djece, a svi kriteriji: etički, moralni, vjerski, pravni, nacionalni, demografski, obiteljski, odbacuju ga. Pobačaj ne priznaje ljudski život kao najvišu

ovozemaljsku vrijednost. Život neprekidno traje od začeca do naravne smrti i jednako je vrijedan u svim stadijima.

Ubojstvo je teški moralni prekršaj u svih naroda i kultura, a pobačaj je ubojstvo. „Ne ubij!“ – peta je Božja zapovijed. Njezino nepriznavanje je smrtni grijeh. Ne ubij! je i kategorička odredba svih pravnih sustava od najstarijih do suvremenih. Zahvaćen procesom depopulacije hrvatski narod se našao pred opasnošću izumiranja. Stoga je ubijanje nerođene djece brutalno agresivan i genocidno protuhrvatski čin. Riječju, pobačaj mora biti najteže kazneno djelo jer je usmjeren protiv ljudskoga života – najviše ovozemaljske vrijednosti, ruši temelje čovječnosti i obezvrjeđuje uzvišene ljudske ideale. Svemu unatoč strančica GLAS, zabrinuta najavom ministra zdravstva Milana Kujundžića o uključivanju i Katoličke crkve u izradu Zakona o pobačaju, kaže da je stav Crkve o pobačaju utemeljen na vjerskoj dogmi, a bulevarski list 24 sata naziva to nadbiskupskom ginekologijom.

Četvrtak, 3. svibnja

Nakon agresivnog i sramnog orgijanja ideologija zla budi se tradicionalna hrvatska duhovnost, moralnost i pravednost. Zagrebačka nadbiskupija oglašila se u povodu prosvjeda protiv ratifikacije. Poručuje kako su vjernici pozvani javno svjedočiti svoj kršćanski identitet, osobito kada je riječ o temeljnim moralnim pitanjima koja se tiču pojedinca, obitelji i društva. Skup u kojem su sudjelovali i mnogi vjernici, doprinos je istinskom dijalogu nositelja državnih vlasti i građana koji s pravom smatraju da se ratifikacijom u hrvatski pravni sustav i društvene

processe unosi neznanstvena i štetna rodna ideologija, koju je papa Franjo nazvao ideološkom kolonizacijom.

Potom se oglašila Hrvatska biskupska konferencija koja saborske zastupnike poziva da se izjasne protiv ratifikacije. „Protivimo se ratifikaciji Konvencije i smatramo da RH svojim zakonskim okvirom i provedbom može sama, i učinkovitije od mjera predviđenih Konvencijom, urediti pitanja suzbijanja nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. (...) Dati glas ZA ratifikaciju Konvencije značilo bi, između ostalog, otvoriti vrata nečemu što je u suprotnosti s ljudskom stvarnošću, naravnim zakonom i temeljitim vrijednostima kršćanske vjere i kulture, a što smatramo pogubnim za obitelj, demografsku obnovu i odgoj naraštaja“. (HTV 1, 10. travnja) Time je Katolička crkva stupila u obranu katoličanstva i svekolike kršćanske vjere i kulture.

Petak, 4. svibnja

Djelatnije angažiranje Crkve u Hrvata potaklo je hrvatske političare, vjerne hrvatskim nacionalnim i katoličkim vrijednotama, na jače uključivanje u aktualna društvena zbivanja. Članovi zagrebačke gradske inicijative „Hrvatska protiv Istanbulske konvencije“ pozvali su građane na prosvjed. Žele pokazati Vladi da se ne slažu s ratifikacijom, jer se određenim pojmovima može manipulirati. Svi se protivimo nasilju nad ženama, ali prosvjednici smatraju da Konvencija promiče rodnu ideologiju i grubo zadire u temelje tradicionalne i pravne odrednice hrvatskoga društva. (HTV 1, 23. i 24. ožujka)

Prosvjed u Splitu organizirala je građanska inicijativa Hrvatska protiv Ista-

Članak objavljen u listu *Hrvatsko slovo* u rubrici *Dnevnik* 11. svibnja 2018.

nbulske konvencije. Organizatori su željeli miran i dostojanstven građanski prosvjed bez političara i izgređa, rekla je Sonja Bilač u ime organizatora, a pretvorio se u otpor politici Vlade. Prosvjednici su vrijeđali premijera A. Plenkovića nazivajući ga izdajnikom. (Večernji list, 12. travnja) Hrvatski su biskupi načelno podržavali protivljenje Konvenciji, ali su se ogradili od organizatora prosvjednog skupa u Splitu. (Večernji list, 14. travnja)

Subota, 5. svibnja

Došao je dan ratifikacije. Na scenu stupa Sabor RH. Ratificirao je Istanbulsku konvenciju sa 110 glasova za, 30 protiv i dva suzdržana glasa. Zanimljivo je da je Republika Hrvatska trideseta od 47 članica Vijeća Europe i osamnaesta članica Europske unije koja je ratificirala Konvenciju. Ako mnoge članice Vijeća Europe i članice Europske unije nisu ratificirale I.K., ako se Crkva katolička i brojni hrvatski domoljubi uključujući i dužnosnike HDZ-a, primjerice Davor Stier, Miroslav Tuđman, Miro Kovač, Milijan Brkić, Marija Jelkovic i dr. protive ratifikaciji, zašto su se premijer A. Plenković i Vlada zauzimali za ratifikaciju? Imaju li dokaze da se ratifikacijom ne će u hrvatski pravni sustav i društvene procese unositi štetna rodna ideologija?

Prema pisanju Večernjeg lista A. Plenković ne želi se odreći Davora Stiera, naj-

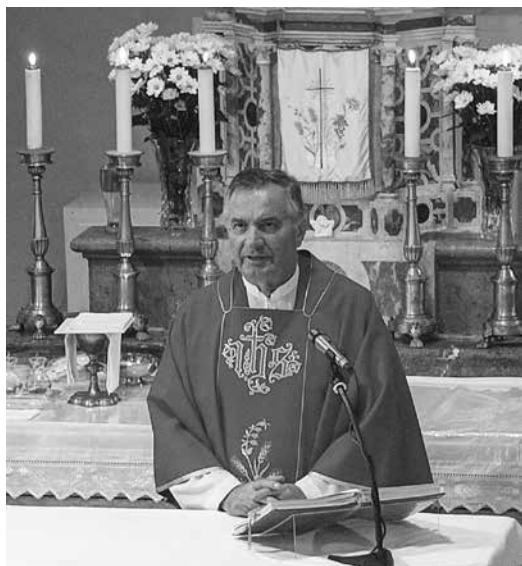
većeg svog oponenta na temi Istanbulske konvencije, jer mu je on poveznica s Crkvom. A ako Plenković želi povezivanje i suradnju s Katoličkom crkvom i ako on vraća HDZ gdje ga je predsjednik F. Tuđman ostavio u nastojanju da ga „preobrazu u modernu stranku desnog centra“, onda je to najbolji mogući put za Hrvatsku kojega je trasirao vođa Hrvata u obrani domovine i pobjednik u Domovinskom ratu.

Nedjelja, 6 svibnja

Narod kaže „nije svako zlo za zlo“. Nakon burnih hrvatskih oluja i razornih orkana vrijeme se smiruje, razvedrava. Želim, razmišljati pozitivno. U ozračju svjetla Kristova uskrsnuća pokazuju se mogućnosti temeljitog prepoređivanja: povratak dugotrajnoj povijesnoj povezanosti Hrvata i Crkve katoličke te rehabilitacija nacionalne, obiteljske, demografske i pronatalitetne populacijske politike. U najavljeni Obiteljski zakon treba ugraditi zaštitu obitelji, materinstva i mladeži iz Obiteljskog zakona (1998.) i učinkovite mjere populacijske politike iz Nacionalnog programa... (1996). Jugo-komunistički zakon kojim je legaliziran pobačaj (1978.) mora se dokinuti kao zločinački, a u najavljeni Zakon o pobačaju ugraditi zaštitu ljudskog života od začeca do naravne smrti. Tako formuliranu zaštitu ljudskog života ugraditi treba i u Ustav RH. Bože čuvaj Hrvatsku!

Prof. dr. Ante Vukasović

PROPOVIJED DON TOMISLAVA ČUBELIĆA U KUĆICIMA NA BLAGDAN SV. LUKE GOD. 2018.

Iskreno vas pozdravljam dragi vjernici, i ovoj župnoj zajednici čestitam blagdan zaštitnika župe, svetog Luku. Pozdravljam ovdje okupljene kolege svećenike; dekana don Matu Čulića, župnika don Ljubu i vašeg mještanina don Mladena Vukasovića.

Danas je blagdan sv. Luke i možemo slobodno reći da je on bio nevjerojatan čovjek. Bio je liječnik što za sobom povlači humano ponašanje. Liječnički poziv je uzvišen poziv, to su oni koji pomažu ljudima i daju im nadu u život. Vjerojatno je da je Luka kao liječnik živio unosno i dobro, a iščekivati u to i u ovo vrijeme da jedan pametan čovjek s profesijom, s liječničkom ordinacijom, da ostavi sve i krene za Kristom, to i nije baš čest slučaj. Ne mislim time povrijediti ljude medicinske struke i druge pametne ljude, koji se u narodu i crkvi odlikuju svojim čovječtvom i vjerom. Teško je očekivati ono što je Luka napravio, da ostavi sve i krene za Kristom. A Krist nema pokretne ni nepokretne imovine, oko te imovine oko njega nitko se nije

morao svađati. Pravoga Boga i Čovjeka Isusa Krista su zanimale dvije stvarnosti: kraljevstvo Božje koje nudi on s jedne strane, i zemaljsko čovjek tj. svi ljudi s druge strane. Isus Krist nije bio naslonjen ni na moć, niti na vlast, ni na bankare, niti na menadžere, ni na političke moćnike. Krist je bio naslonjen na Boga Oca i orijentiran nama ljudima.

Luku je netko rodio i volio sigurno, molio i strepio za njega, sigurno je imao oca i majku koji su ga odgajali, i vjerojatno su njegovi roditelji od njega očekivali nešto drugo, a ne da ide za Kristom, on jedan ugledan i školovan čovjek. Zanimljivo je, gledajući sada u procesiji djecu i vas roditelje, postaviti pitanje: što vi roditelji očekujete od svoje djece, a što mislite da djeca očekuju od vas? Da li se ikada zapitamo, što roditelji danas očekuju od svoga djeteta? Da li vjeru, da li istinu, je li moć, da li bogatstvo, da li pohlepu? Što to suvremeni roditelj očekuje od svoje djece? Roditelji svetog Luke su od svoga sina sigurno očekiva-

li puno, svakako ne smrt i mučeništvo. A mogao je sveti Luka živjeti na visokoj razini, mogao je imati ugled i moć, ali je on odabrao društvo s Kristom.

Čuli smo današnji evanđeoski tekst. Što nam to Luka piše? Luka u svojem evanđelju ne piše: „Ja sam liječnik, završio sam medicinu, bio sam dobar učenik, imao sam svoju ordinaciju, dobro sam zarađivao, bio sam ugledan i poštovan među ljudima“ – Luka ništa ne govori o tome. To govorimo mi za sebe, kako smo u životu puno puta dobri, a u životu nam baš ne ide. Luka se nigdje ne tuži da ga ne ide dobro u životu, čuli smo maloprije on nama u svome Evanđelju piše nešto sasvim drugo. Kaže Sveti Luka, Krist šalje svoje učenike u svijet i kaže im: „Ja vas šaljem kao janjce među vukove“.

Nema Krist protiv materijalnih dobara ništa, Krist zna da nama treba torba, hrana, novac i odjeća. Nigdje u evanđelju ne stoji da je Krist gladovao, osim kada je birao post. Krist nam hoće poručiti da je kraljevstvo Božje, istina i spasenje - pravi cilj.

S druge strane mi tu malo zaziremo, jer htjeli mi to ili ne, nađimo bogata sveca – Nema ga! Nađimo sveca koji prezire čovjeka – Nema ga! A što sve tim svetim ljudima nismo činili: vrijeđali ih, psovali, proganjali, mučili, ubijali. Da li je netko čuo da je svetac zamrzio čovjeka i da nije htio oprostiti? To znači živjeti za Božju stvar. Zato Luka hoće reći, hrabrost je vjerovati u Boga, hrabrost je biti čovjek, hrabrost je imati bližnjega i njegovu patnju i muku dijeliti s njime.

Vratimo se onome što sam ranije spomenuo. Kaže Krist: „Šaljem vas kao

janjce među vukove“. To je slika koju Krist koristi da možemo shvatiti. Što janje i vuka čini zajedničkim? Ništa! Janje je umiljato, drago i pitomo, bezazleno, ide za svoji pastirima. A vuk? Vuk je divlja životinja, otima, krade, kolje, a ako uđe u nečiji ovčinjak neće uzeti samo jedno janje ili ovcu, on otima i kolje sve, vuk otima i krade ono što nije njegovo. Ovaj stil ponašanja je jako prisutan u suvremenom svijetu.

Zamislite, ubiti svetog Luku evanđelistu samo zato što vjeruje u Boga. Probajmo to malo promisliti; da nekoga jučer, danas i sutra ubiju samo zato što vjeruje u Boga, to je nevjerovatno, ali to je tako. Brojke su dramatične, u dva tisućljeća postojanja kršćanstva zbog vjere je ubijeno 70 milijuna ljudi, zato što su vjerovali u Boga. Od toga 45 milijuna u dvadesetom stoljeću, samo zato što su vjerovali u Boga. Samo prošle godine u svijetu je ubijeno 160 tisuća kršćana jer su vjerovali u Isusa Krista. A na to nitko ništa, ni svijet, ni tobožnji borci za slobodu i pravdu. Dalje, 200 – 250 milijuna ljudi se danas svaki dan progoni zbog vjere, a 400 milijuna ljudi nema prava slobode za svoju vjeru. Eto kakav je to svijet! Da li je to vučje ponašanje? Da! Jesu li današnja vremena bolja nego u vrijeme Krista odnosno sv. Luke? Pretvaraju dijete, muško u žensko, a žensko u muško. Je li to vučje ponašanje? Da! Iskrivljuju svjetonazor, pa djecu uče da je Bog protiv čovjeka. Je li to vučje ponašanje? Je, jer trgaju vaš identitet, vaš karakter, ono što je Bog dao čovjeku, trga se, krade otima tuđe. Većini ljudi, za što smo mu zahvalni, Krist je dao zdravu djecu i zdrave mlade ljude. Ali netko

trga njihovu bit, to je vučje ponašanje o kojemu govori sv. Luka u današnjemu evanđelju.

Ali realnost mog i vašeg života ne odgovara slici Boga na koju smo stvoreni. Često smo u životu površni, povučemo se, malo se zalijenimo, ovako verbalno kažemo da vjerujemo u Boga, a onda život polako ode drugim smjerom. Svetost, vjera u Krista i hrabrost kršćanstva znači da ne smijemo kapitulirati pred svojim slabim stranama nečovještva, pohlepe i nemorala.

Vidimo li mi život prema kriteriju sv. Luke? On je ostavio ordinaciju i medicinu, ostavio unosan posao i moć bogaćenja, i ušao u kriterij istine Isusa Krista. Luka je evanđelje pisao i potpisao svojom krvlju, i kada je došlo vrijeme da se brani istina, poštenje, vjera, svoje dijete, mladi čovjek, glava je išla dolje s ramena, ali su obraz i karakter ostali sačuvani. Možda je danas problem, ispričavam se ako idem predaleko; ni glave, ni riječi, ni poštenja, ni svjedočanstva!

Mučeništvo nije bio Lukin izbor, ali je shvatio da vjera u Krista i to povlači za sobom, jer ako se čovjek vjerom i slobodom opredijeli za Krista, plaća se cijena, a mnogo teže je platio Luka nego mi danas. Svetome Luki je Bog bio mjerilo života. A Boga se niti prodaje, ni rasprodaje, za Boga se svjedoči, vjerom i životom, a to znači ono što slavimo u snazi života svetog Luke, to je ono što je on javno vjerovao i svjedočio. Nije se bojao smrti, zato njega i ostale svece zovemo svjedocima vjere, mučenicima. To su hrabri ljudi, junaci, sveti ljudi, koji se ne poklanjaju krivome bogu. Možeš me maknuti, možeš me smaknuti, ali

neću se pokloniti onome što je zlo! Zato je važno znati, gdje smo i tu kada je to u pitanju? Što je to s našom vjerom i kakvi smo mi ljudi kao svjedoci? Svjedok svjedoči istinu i ne može biti zaštićeni svjedok. Istina traži uočljivost, vidljivost, hrabrost. Onaj koji svjedoči drugom pokazuje koja je to snaga istine, jer nisam kršćanin i vjernik zato da budem zaštićen, nego da budem izložen svojoj vjeri, uočljiv, prepoznatljiv. Zato se od kršćanina očekuje da utemelji svoje čovještvo na istini, moralu, na ljudskosti, jer sveti Luka i ostali mučenici svjedočili su javno, vjerovali javno, i bili ubijani javno.

A Luka kao svjedok, on hoće reći da još uvijek ima ljudi koji u Boga vjeruju i koji Boga traže, a ja osobno vjerujem da takvih ljudi ima i u ovoj župnoj zajednici. Onih koji u Boga vjeruju, koji po Bogu žive, koji Boga svjedoče, koji su zaslužili ime čovjeka u Božjoj mjeri, koji su zavrjedili biti kršćani, i ja vjerujem da ih ima ne mali broj.

Sveti Luka i sveti ljudi nisu nikoga ostavili, nisu nikoga ucijenili, sveti Luka nije nikoga kao osobu, oca, majku, dijete, staricu ili starca uvrijedio, nije nikoga ražalostio. Zbog sv. Luke se nitko nije rasplakao, ali zbog mene i vas jest. Sveti Luka i svi drugi sveti ljudi nikome nisu oduzeli kruh, jesu dali, jesu pomogli, pomogli radi Boga i radi Krista. A kako mi danas živimo? Ne damo, otimamo, lažemo, krademo, psujemo, pohlepni smo, i još kažemo: „Ja sam kršćanin“. A po čemu to?

Svetac je drugačiji kriterij, iz vjere u Boga, iz vjere i Isusa Krista, Luka je ostavio prekrasnu sliku o životu i njemu se danas divimo i molimo. Trebalo bi u

svojoj stvarnosti krenuti njegovim putem. Sveti Luka vidi život drugačije od nas, jer on gleda život iz osobe Isusa Krista po svojoj vjeri, a mi gledamo život po onome što nama odgovara. Pokušajmo to okrenuti. Vaši su pređi odabrali ovog

sveca s razlogom i pravom i nema sumnje da su pogodili, iz njegovog evanđelja i svjedočanstva uči se živjeti. Amen!

Zabilježio: Ć. Tomasović

SVJEDOČANSTVO

Ovo svjedočanstvo je moj dug spram onoga koji mi je po svojoj milosti pomogao, nije priča o uspjehu niti o neuspjehu, ovo je svjedočanstvo o životu bez Boga i životu s Bogom. Priča o mom iskustvu koje vam nisam sposoban potpuno prenijeti, no pokušat ću ovako ukratko koliko mi je dano. Vi ga možete ignorirat, ali možete ga i pokušati primijeniti te strpljivo sačekati i vidjeti što će se dogoditi. Daleko sam ja od svetosti, ali milosrđe koje mi iskazuje i blagoslov kojim me daruje svjedoči o ljubavi koju ima i za nas najnedostojnije, kad mu se utječemo.

Spoznati Boga na način kako spoznajemo ovozemaljsku stvarnost nemoguća je misija, jer kakav bi to bio Bog kojeg bih ja ili netko drugi mogao na taj način spoznati. Za spoznaju ičega ili ikoga potrebno je proučavanje te duboko i široko analiziranje svih činjenica vezanih uz temu proučavanja, a o Bogu nema činjenica materijalne naravi koje bi smo mi koje je stvorio bili kadri proučavati stavljajući ih pod mikroskope i ne znam kakva znanstvena pomagala, samo je on jedina relevantna činjenica, i samo je on prava istina.

No tražeći svoj put i odgovore na mnoga pitanja spoznao sam da je moguće i nevjerojatno jednostavno upoznati Boga. Kako? Pa ni ja veći dio svog života nisam u to mogao vjerovati. Ne za to što njega nije bilo u mojoj blizini niti zbog toga što on nije želio da ga upoznam, već stoga što ja svoje srce i um nisam otvorio njemu, niti ga pozvao k sebi. A Bog, onaj koji me je stvorio nije nasrtljiv ni nametljiv, nego je onaj koji mi u svojoj beskrajnoj stvoriteljskoj ljubavi dao potpunu slobodu, slobodu da ga ne želim u svom životu, da ga mrzim, pljujem, psujem, da ga se na svaki mogući način odreknem. No hvala mu dao mi je u um da shvatim kako postoji netko tko potpuno nametljivo, nasrtljivo i bez obzira ulazi u naše živote te sveopćom destrukcijom unosi pakao u sve pore darovanog života posebno vješto koristeći od Boga stvoritelja danu nam slobodu. Dao mi je um, oči i priliku da vidim kako život izgleda kad od Boga zatražimo da nam se ne miješa u život, i kako izgleda kad ga zamolimo da dođe, uđe u naše živote, kad mu otvorimo srca i duše i zatražimo oprost za grijeh protiv sebe, protiv njega, kad zatražimo nje-

gov blagoslov, zaštitu, blizinu. E, ljudi to je nešto o čemu vam želim govoriti, iako mislim da ćete mi teško povjerovati, no ipak, ako imate ono malo ljudske mudrosti, pokušajte.

Kao i većina vas rođen sam i odgojen kao rimokatolik, što je meni već veliki blagoslov kojim su blagoslovljeni moji predci, blagoslov koji svojom vjernošću Bogu i uvećavaju ostajući mu vjerni u jako teškim vremenima. Poput Abrahama darovanom kušnjom spremni su bili žrtvovati sebe i sve svoje za svojega stvoritelja. No, kao što sam već dao naslutiti, kroz veći dio svoga života nisam osjećao tu Božju blizinu, niti je tobože trebao, oslanjajući se na svoje „snage“ i služeći se darovanom slobodom pokušavao sam ostvariti samome sebi zadane zadatke i ciljeve koji bi po mojoj tadašnjoj percepciji svrhe ljudskog života bili put k sreći i zadovoljstvu.

U početku je to išlo svojim tokom, no bilo je i problema, konstantno sam mislio kako mi nedostaje onaj dašak vjetra u leđa koje mnogima dahnu roditelji, prijatelji ili rodbina, a moji su roditelji bili stari i siromašni, još gore, otac potpuno suprotan karakter od mene te po mom tadašnjem sudu fanatični vjernik, u trenucima kad bih tražio njegovu potporu dodatno me je iritirao riječima: “Pomalo, Ivane, moli se Bogu, strpljivo, dat će Bog, blagoslovit će te ako mu se moliš”.

Ne samo da ga nisam razumio, te su mi riječi tada djelovale budalasto, uvredljivo, u meni su izazivale bijes, gorčinu. Ma šta će ti Bog dati, ako se sam ne pokreneš, Miro, vidi sebe čitavi mu se život moliš pa šta ti je dā, bili su moji odgovori zbog kojih se i danas molim

Bogu i mom Miri da mi oprostite. On bi na to samo blago dometnuo: „Sve će ti dati, sve će ti dati, ako ga moliš“.

I tako sam ja nastavio svoj život i svoju bitku vjerujući kako Boga ima, ali tamo negdje na nebu i kako ćemo se sresti jednog dana kad budemo rješavali račune, a do tada ću ja svojim putevima i načinima raditi na sebi zadanim planovima. Ukratko ću reći, išlo je dobro, pa malo nije išlo. Pa je opet išlo, pa sam shvatio da sam uspio, pa opet nije išlo, pa sam shvatio da nisam uspio čak ni onda kad sam mislio kako jesam.

Na koncu iz tog perioda je kao prvo dobro što se, iako mu se nisam primakao, nisam – zahvaljujući svojoj obitelji i vjerojatno molitvama mog oca i mojih predaka – ni odmakao od Boga. No, definitivno je to bio život bez Boga, njegove prisutnost i njegovog blagoslova. Vjerujem da su me u tom periodu pomogli i mnogi ljudi koje znam ili ne znam, neki svojim molitvama a neki svojim razapinjanjem, svima iskreno hvala. Molitve su dar veći od bilo čega što vam ljudi mogu dati, a razapinjanje je ono po čemu smo, iako potpuno nedostojni usporedbe, slični Isusu, pa se na kraju po mom sudu uračunaju u žrtvu za grijeh. Stoga još jedno hvala svima.

A onda kako se može iz prethodnog shvatiti dolazi pad. Svakome je njegov neuspjeh posebno stresan i tragičan do te mjere da ga ne želi priznati ni vidjeti. Ovo je bilo definitivno ateriranje bez stajnog trapa. Budući da jednog jutra početkom te A.D. 2013. ja Ivan Kovačić priznajem sebi da nemam rješenja, te da su svi moji planovi neizvedivi, kapitulacija je neizbježna i za to trebam pripremiti

sebe i sve oko sebe. Dakle kao čovjek na smrtnoj postelji koji zna da je kraj blizu te da se mora pripremiti, s tim da je sve što iza sebe ostavljam kompletno rasulo i potpuni životni neuspjeh u svakom smislu.

Da priča bude bolnija još se i otac razbolio te završio u bolnicu, a suprugi su dijagnosticirali rizičnu trudnoću koju mora čuvati u bolnici. I tako to nekih mjesec dana. Majka teško pokretna, ostala djeca mala, ja po dva puta dnevno u bolnici, posla nema, glava ko „Cocin bubanj“.

Otac je bio sve lošije, no ipak sam ga uspio dovesti doma, umro je okrjepljen svetim sakramentima u svojoj kući, u ranim jutarnjim satima 9. veljače, a dva dana poslije na Gospu Lurdsku rodila se Marta, zdrava i živa, Bogu dragom hvala.

Iako sam već u vrijeme tih odlazaka i dolazaka u bolnicu, kao i svi koji se nađu u nevolji, počeo moliti Boga, a napose krunicu za koju mi rekoše da ima čudesnu moć, trenutak upoznavanja Boga pripada noći i jutru smrti mog Mire. Naime dežurajući pored majčine i očeve sobe neočekivano su misli o mom životu i životnom trenutku zamijenile misli o životu mog oca.

Bilo je nešto vrlo čudno u tom njegovom životu. Od rođenja do smrti prolazio je kroz velike nedaće i životne ugroze, i „svugdi“ se provlačio za dlaku: u ratu, poraću, oženio se s 50 godina, živio skromno siromašno, podizao obitelj te se skoro iritirajuće inertno ponašao prema aktivnostima u svrhu stjecanja osobnog blagostanja. I onda zadnjih godina života sve: Hrvatska slobodna i samostalna, mirovina sasvim pristojna,

unučad, njegova nevesta i sve ostalo što bi staro čeljade trebalo, pa i unatoč mojim problemima za koje sam se trudio da ne remete stanje u obitelji. A sve je to postigao svaki dan moleći krunicu i ne izostavljajući mise.

Još je nešto jako važno za Miru i to ću Vam posebno apostrofirati, bio je jako liberalan u svemu osim: “PSOVANJE NIJE DOPUŠTENO“ nikad i nikome. Jednom sam kao mladić pred njim opsovao, a on mi je na to rekao: „Slušaj Ivane, ako misliš da treba zapaliti kuću ti je zapaliti, ja ti rič neću reći, ali budeš li beštima JA ĆU JE ZAPALITI, jer onda i tako od nas neće bit ništa, kad opsuješ ime Božje ili njegovih svetih i svetinja. To ti je ko da si reka: “PROKLET BIO JA, SVI KOJI MI PRIPADAJU I SVE ŠTO MI PRIPADA“. Kraj razgovora.

Dakle, razmišljajući o Miri, njegovom načinu života i odnosu spram Boga, kao da mi se te noći upalila lampica: „Čekaj, pa nisam glup, ako je Bog tako pomogao Miru šta ne bi i sirotog mene. Već tada onako u suzama klečeći molio sam ga za Miru, ali molio sam i za sebe istresajući pred njega sve svoje slabosti, grijehe, komplekse, nevolje molio sam ga da mi oprost, da uđe u moj život i dade mi mudrosti i snage da ga slušam, da osjetim njegovu blizinu, i spoznam njegovu volju, jasno spreman se odreći svega što me udaljava od njega. Rekao sam mu iskreno: „Ti si me stvorio, znam da ti nisam na diku, ali molim te pomoz mi, uđi u moj život, pošalji Duha svetoga na moj um, u moje srce, vodi me i čuvaj, ti upravi sa mojim životom i s mojim bližnjima, daj mi mudrost da te slušam.“

NASMIJEŠI NAM SE KRISTE

Nasmiješi nam se Kriste,
svjetlom sunca obasjaj put
neka ruke svijeta oltari budu
što će te grliti odasvud.
Milijun zvijezda, milijun srca
u molitvi svijetle zajedno
jer milost tvoja ima krila ptice
i svakoga od nas dotiče.

Nasmiješi nam se Kriste,
sunčeva baklja na dlanu kad plane
neka ruke svijeta oltari budu
što će te slaviti odasvud.
Život se krijepi maslinom svetom,
blagovijesnim granama nade,
svuda gdje srce s ljubavlju hita
ime tvoje blagoslov daje.

Nasmiješi nam se Kriste,
moli za nas grešnike!

Branka Mlinar

Tko Isusa nađe dobro je blago
našao, a tko Isusa izgubi,
premnogo je izgubio, i više nego
sav svijet.

Nadbiskup J. Stadler

E sad, da bih vam nabrojio sva čuda koja su mi se od tog trenutka dogodila trebala bi mi čitava knjiga. No kratko: od tog trenutka, dan za danom, čudo po čudo u kojem je sudjelovala sva sila ljudi koji kao da su imali zadatak da mi svaki na svoj način pomognu, mada sam neke od njih sreo samo jednom u životu. Sve: posao obitelj, zdravlje, ali baš sve, dan za danom nekim njegovim tempom sve je išlo na bolje. Ponekad bi mu izrazio i neku svoj želju, iako sam obećao strpljenje i poniznost, odmah zatim bi se ispričao i rekao: Oprosti mi, samo ti mene vodi kako ti hoćeš, zabo-

ravi da sam išta želio. No, dragi moji, nekim čudom želja bi se ipak ispunila, i to do te mjere da bih iza toga imao pomiješane osjećaje radosti i straha zbog osjećaja tolike Božje prisutnosti za koju još uvijek nisam bio u toj mjeri spreman.

Postoji li raj na zemlji, ili je ovo kako se često kaže dolina suza? Ne mogu na to odgovoriti, niti to objasniti, jer kao što sam rekao ne mogu spoznati u potpunosti Boga. Ja živim raj na zemlji, kako i zašto ne znam, znam samo da sam svaki problem koji sam imao ili koji imam sam sebi priskrbio svojim grijesima. I to je sve u šta ulažem svoje napore, moli-

tva i opetovano traženje oprosta i pomoći spram vlastite grješnosti. A sve drugo dolazi samo po sebi, onako: „ko' budali pleska“, pa ni to van konteksta ovog svjedočenja ne mogu objasniti. Ovo svjedočenje sam dugo odgađao misleći kako sve ipak može poći po zlu pa bi moglo biti kontraproduktivno. Zapravo i može, ali znajte onda će to biti zbog toga što sam je razvrgnuo svoj savez sa Bogom i tražio ga da odstupi iz mog života, a nikako zbog toga što bi me on ikad napustio.

Sve je zapravo jednostavno. Bog je jako jednostavan, traži ga i doći će u tvoj život, blagoslov koji donosi je trajan i valjan. U svetom Evanđelju, u kojem sveci donose njegove riječi i zapovjedi, sadržane su sve nama ljudima potrebne mudrosti i sve potrebne spoznaje, koje su ujedno i najbolji putokaz k upoznavanju Boga, a meni su najdraže: „Blago siromasima duhom, njihovo je kraljevstvo nebesko“ i „Kad bi vjera vaša bila poput gorušičinog zrna, planine bi mogli pomicati“.

Ivan

S IVANOM NA KAVI

Zateka san ga di meće sino u jasje i živini ništa govori. Drva je usika, rakiju ispeka, uje raščinio. Sad ima vremena za kavu. Zaputimo se puten kavića, zastajući jerbo se Ivan razgovorio.

Govori kako je on još iz onoga vremena kad se čejad okupljala oko komina. Uz vatru se sidilo i besidilo, razgovaralo i zagovaralo, zborilo i Boga molilo. Na komaštre se bronzin stavjalo, u njemu obid spravljalo. U lopuži mliko varilo. Iz čanjaka kašom sladilo. Iz ramine sočivo i vareniku ilo, iz bukare vino pilo. U stapu maslo melo, u miju sire čuvalo. U maškaduru pohranjivalo. U načvama se tisto misilo. Pod cripnjom se kruz peklo. Ožegon zagrčalo i vatru jarilo. U lugu se žeravu poranjivalo, smiljen se potpaljivalo, glavnijicom se svitlilo. U žrvnju se ječim pržilo. Na čeranju se meso sušilo. Uz komin se kukuruz runilo, runo čupalo, vunu gargašalo, prelo, pređom plelo, sukalo, krpalo, prikarajalo i priručivalo.

Obučavalo i naučavalo. Od veza krtole plelo, sepete izrađivalo, sirkom samare popravjalo, metle radilo, jarmove i držala dijalo, nasađivalo i ratilo popravljalo, takje siklo i juton studeni prkosilo. Masline se mlinon mlilo. U biguncu na loparu se tisto toplon vodon polivalo, nogama raščinjalo, uje cidilo, od pače odvajalo, u kamenici čuvalo. Žetvu se slavilo. Jubbavne pisme pivalo, a uz junačke i guslilo. Srpom se žito želo. Snope se užen vezalo, na guvno se nosilo. Konjima se žito vrlo i cipcima mlatilo. Slamovilan odvajalo, drvenim badijon vijalo, rešeton prosijavalao. U ambare se žito stavjalo. Na slamnicu se ligalo, sukancon se pokrivalo, pleton i ječermon zagrčalo. Slabo se odivalo, često oskudivalo, ponikad i gladovalo, životu se radovalo, puno se dice rađalo, u providnosti se nadalo, pouzdano se molilo, ustrajno borilo. Iz zobnice se sijalo. Mašklinom se kopalo, motikon okopavalo. Vola se jar-

milo, magere samarilo, konja uprezalo, plugon oralo. U poju se: krčilo, pajalo, kopalo i pripuntavalo. Međe se ziđalo, čemerilo i prisukivalo. Pute popravjalo, na strminama kadrmavalo. Svaku mrvu zemje radilo. U škrapama i pasiki masline sadilo. Pod maslinama gravorice sijalo. Po dragama se žitno klasje zlatilo. Po padinama smokve i trišnje rasle. Vinogradi doce prikrivali. U bigunce se grožđe sabiralo, nogama gnječilo, mišine se maston punilo, na magere tovarilo, u konobe gonilo. U planini se ovce pazilo, grm manilo, travu čupalo, šušanj kupilo, takje siklo. U bušak se krave zadržavalo, a u bušku se žejud za gudane kupilo. U vučiji se vodu nosilo. Na bunaru iz kamenice živinu pojilo i blagon je nazivalo. Poje se dračon gradilo, na laz u ulazilo.

U ovo vrime, tužnjikavo će Ivan, laze zarasle, međe urušene, poje priuzima ši-

kara, a livade i pašnjake šuma. Ponigdi se vidi maslinik, koji vinograd, dikoja vočka i ritko oranica. Toliko truda, žrtve, tereta, poniženja, sužanjstva, boli i krvi. I toliko prkosa, poniznosti, čežnje, vapaja, pokore, zavjeta i molitve od stoljeća sedmoga do samostalnosti. Svaka mrvica zemje natapana je suzama majki, sirotica i udovica, znojen težaka i krvju minuli junaka. Žujevitin rukama kao zaručnicu lipoton je ukrašavaše ki na rodilju na nju paziše, za nasljeđe nan je u raskoši predaše, u državnost je obukoše. I . I sad kad državu imamo svoju zemju zapuštamo i napuštamo. Oj! Joj!

Ivane! Ne isplati se radit. Lakše je kupit - malo sam ga podboo. A on meni - a ljubav prema domovni, prema baštini, precima? Na blago ko na čejad se pazilo, ranilo i divanilo, tapšalo i milovalo dok bi ii se za plug i samar privikavalo. Svaku ovcu u stadu po imenu se zvalo,

a janjetu bi se šaport znalo. Čije trude uživamo, tako su za svoje mrtve molili. Sijali su i sadili, gnojili i znojili, okopavali i svoje biljke obožavali. Svoju zemju volili, Bogu za nju ljubav iskazivali.

Ja mislin ako je Bog Otac stvorio čovika od zemje, unda je mene stvorio iz ove moje ovde. Moja osobnost, karakter iliti genetski kod su proizišli iz trpjenja i strpjenja, snage i nježnosti, žilavosti i upornosti ovde. Od plodova što su ji dala ova poja i žita koje je ovde raslo, iz divjači koja se lovila u ovin šuman, iz mesa i mlika koje se ovde imalo, od vina okaca, zlatarice, jabuke bilice, kruške petrovače i smokve sušilice. Trudon po žegi i ladnoći teškin radon po danu i noći, za ranu na putu od poja do stola su u mene ugradili: oporost, izdržljivost, ustrajnost, poniznost i zahvalnost. I tilo mi privikli uzimat iz ove ovde rane sve šta je potribno za zdravje. A mi ostavili poje naše i živinu. Odvikli smo se proizvodit, ne volimo niti kupit od seljaka, ljutito će Ivan. Nama se isplati otić u oskrbni centar u veliku kupovinu i po takozvano dnevnu spizu. Kupujući voće, povrće, meso i prerađevine zamrznute godinama, čuvane štetnim kemikalijan, često ozračene iliti genetski preinačene. Uvezene iz Azije, Afrike Južne Amerike i Kine. Nismo svisni kako naš organizam tu ranu ne pripoznaje, pa se izbezumjuje i odbacuje je proti nje se bori. Pa počima začimat razne autoimune i neurološke bolesti, alergije i tumore. Prirodno okruženje čisto, uvjeti života sve boji, a mi sve bolesniji. Jer iz mutne rike života se pojimo, a pokraj izvora stojimo. Blištavilo dida božičnjaka nan sakri i štalicu

i slamicu i kravicu. Sve ostavismo ispod božičnog drvca, a mi ako dođemo.

I šta sad? - dobacim Ivanu.

Vratimo se potpuno Isusu koji je put, istina i život. On će nam kroz pridanje i molitvu izlivat svoga Duha, koji će nas prosvitili i glavu razbistrit. A kako je prija bilo? upitah Ivana. Ovako: nedijon i svecon bi se živinu naranilo i ništa se drugo nije radilo. Sve bi po garikulu, sapunu, levandi i murteli vonjalo. Staro, mlado, nejakno po lipu i grdnu vrimenu u crkvu je odilo. Iz Lušnice ili drugog kraja sela pa do crkve Divicu Mariju bi se pozdravilo i krunicu izmolilo. Prije mise bi se ispit savisti napravilo, skrušeno iskajalo, za radosnu vist evanđelja pripravilo. U procesijama bi se usrdno molilo, nikad čakulalo. Na sprovodu se nije pričalo, molitvon se mrcu čast odavalo. U lipon i svečanoj odići se Isusu odilo. Ivane a šta ti je danas svečano kad ima svega?

Ivan će mi: ako imaš cipele ne obuj patike. Ako imaš laće ne obuci tutu. Ako imaš običnu majicu i košulju, ne oblaći onu s natpisma. Ako imaš lančić ili narukvicu s križon nemoj obisiti ditelinu s četri lista ili figurice ili amalije koje su donesene iz raznih poganskih vira, obreda i običaja, a pokazuju njihove bogove, simbole i kulturu. Boje pokaži svog malog Božića koji je na križu otkupijo cili svit i sve te đinđurije.

Svima blagosloven Božić i barićetno novo lito. Sve šta posijali i posadili obilato vam rodilo i u zdravju blagovali.

Srećko Vukasović

Listajući nedavno (u travnju 2018.) najstarije spise staroga Omiškoga arhiva, koji je g. 1897. prenesen u Zadar i pohranjen u tamošnji pokrajinski arhiv, naišao sam na najstariju sačuvanu oporuku sastavljenu u župi Kučiče-Vinišće. Sastavio ju je 20. rujna 1611. *dom Mihovio Kalovlić budući tada kapelan Kučić i Svinišć*. Napominjemo da je izraz „kapelan“ u ono doba značio isto, što bi se danas reklo „župnik“, ali ne neke velike nego manje župe.

To je oporuka *Katuše Lučine*. Sastavljena je na ondašnjem hrvatskom govoru našega kraja a pisana hrvatskom ćirilicom, pismom koje se od početka 20. st. najčešće naziva bosančicom.

S obzirom na jezik značajno je da se u tekstu te oporuke na četiri mjesta rabi čestica „ča“ tipična za čakavski govor (izrazi *ča jim koli ja ohodim*, pa *ča je na Pticah*, zatim dvaput zabunom ponovljeno *ča mi e ča mi je*, i napokon *ča im sam*), a samo na jednom mjestu „što“ ali ne u smislu upitne čestice (*ni u što impaćati*). Tomu se ne treba čuditi kad je znanost odavno utvrdila da se područje čakavskoga dijalekta u starini protezalo daleko istočnije od Kučića.

Čak i ne osobiti stručnjak za povijest razvoja hrvatskoga jezika lako će u tom kratkom tekstu naći i niz čakavskih i općenito starinskih oblika riječi, u što bismo mogli ubrojiti: *lito* za „godinu“, *nima* za „nema“, *tastamenat* za „oporuku“ (Malo dalje se rabi i riječ oporuka, ali ta u izvornom značenju izraza „posljednja volja“, dok je izraz *tastamnat* upotrijebljen u užem značenju za oporuku kao dokument), zatim riječ *koli* (*ča jim koli* za „što im god“), lokativ *na Pticah*, pa dativ *unučerju* za „unučadi“, genitiv

množine *grebov* za „grobova“, izraz *nje dicit* za „njejinoj djeci“, dativni oblik *bratićem* za „sinovcima“, prijedlog *jošće* za „još“, genitivni oblici naziva mjesta *Kučić i Svinišć* za „Kučića i Svinišća“, negacija *nitkor* za „nitko“. Vrijedan je spomena i oblik naziva *Ptice* za zaselak na istočnom rubu omiške župe koji se već dugo javlja isključivo u oblicima *Tice* i *Stanići*, a u sadašnjemu bi hrvatskom književnom jeziku glasilo upravo „Ptice“.

Za naš je kraj posve očekivana jezična značajka toga teksta dosljedna primjena ikavice.

Vrlo su zanimljivi i oblici ženskih imena *Katuša* i *Manduša*. Mjesto nekoga *Katušina* prezimena naveden je genitivni oblik imena njezina oca: *Lučina* (kći *Lukina*). U raznim mjestima od tih i takvih oblika imena oblikovala su se s vremenom prava i trajna prezimena *Katušić*, *Mandušić* i *Lučić*. Poznato je da je prezime *Lučić* već tada bilo u *Svinišćima*, ali sudeći po prezimenima onih koji su na sastavljanju te *Katušine* oporuke bili nazočni u svojstvu svjedoka (*Jura Srdanović*, *Jura Kadijić*, *Ivan Pavličev* i *brat mu Marko*), redom *Kučićani* ona je bila rodnom iz *Kučića*.

Po onomu što je ta oporučiteljica tijekom svoga radnoga vijeka stekla i svojima ostavila, a navedene su i za ono doba vrijedne nekretnine uz more blizu grada Omiša u mjestima: *Ptice*, *Babićeva Luka*, *Blato*, sa sigurnošću se može zaključiti da je ona kao u odrasloj dobi kao neudata trajno boravila i radila u Omišu te bila vrlo poduzetna, kakvih žena u ono doba u našem kraju zacijelo nije bilo mnogo, bez obzira na to, je li po zanimanju bila možda služavka u neke bogate obitelji ili švelja ili tkalja.

Za povijest naše župe osobito su vrijedni podaci: ime, prezime *dom Mihovila Kaloulića* kao kapelana, zapravo župnika, u Kućićima. Do pronalaska Katušine oporuke za nj se nije znalo, pa stoga nije ni mogao biti uvršten u odlji popis svećenika glagoljaša koji su bili na čelu naše župe prije nego se Svinišće od nje odvojilo te postalo posebnom župom (g. 1745.). Od onih iz toga ranijeg razdoblja za koje sada znamo (ukupno njih 12) on je drugi po redu.¹

Prijepis latinicom

Jesus i Marija. Amen. Lit G[ospodino]vih na tisuća i šest sto i jedanaest mjeseca sete[m]bra na dvadeset, dan kada činih pisati ovi moi tastamenat ja Katuša Lučina budući u životu vele nemoćna ali u pameti zdrava i činim oporuku i moju vol[j]u i hoću da ovako bude kako ja namišćam u ovome

¹ Popis s podacima o svakomu od njih vidi u: S. Kovačić, *Župnici u Kućićima I. dio: od početka 17. do sredine 18. stoljeća*, Zov RO br. 2. (39.) god. 2013., str. 15-20.

tastamentu i da se nima nitkor ovo[j] mojo[j] naredbi protiviti ni ovo[j] dicit ča jim koli ja ohodim. Ča je na Ptićah moje, ono ostavljam nevisti² Ani i n[j]e dicit a momu unučerju, i ono na Babićevo[j] Luci i vrta u Blatu i kuću i dio grebov čami e ča mi je [!] ostavila teta Manduša; i to sve ostavljam nevisti Ani i n[j]e dicit koji me su [do] smrti dohраниli, a Petru i Šimunu mojim braćem ča i[m] sam odmakla kuće da jim se ne ima nitkor protiviti i da se oni nimaju veće ni u što impaćati ni nitkor veće; i jošće govorim i zavezujem i pozivam ga prid lice Boga s[v]emoćnoga i da mi odgovori prid Bogom tkoji [!] ovu moju naredbu razbija i tko bi se pr[o]tivijo. I ovome su svidoci dobri l[j]udi Jura Srdanović, Jura Kadjić, Ivan Pauličev i brat mu Marko i ja dom Mihovio Kaloulić budući tada kapelan [Ku]ćić i Svinišć, pisah pravo i virm[o].

Priredio: Slavko Kovačić

² Izraz "nevisti" vjerojatno u smislu žene mjezina sinovca.

NAZIVI NEKIH PREDJELA U SVINIŠĆU I U KUĆIĆIMA SREDINOM 17. STOLJEĆA

U debelom svesku službenih spisa mletačkoga općega providura za Dalmaciju Petra Valiera iz godina 1685.-1686. nalazi se i molba Šimuna Jelića, sina Grgureva, poslana mletačkomu općem ratnom providuru u Dalmaciji. Nije datirana, jer molbe upućene višim vlastima u ono se doba nije običavalo datirati, ali se s potpunom sigurnošću može reći da je sastavljena i poslana svršetkom proljeća ili početkom ljeta g. 1686. To se jasno razabire iz njezina sadržaja.

*Svezak spisa
općega providura
P. Valiera u
Državnom arhivu
u Zadru*

Spomenuti Šimun moli da mu tadašnji opći vojnički providur prizna pravo na posjedovanje svih nekretnina u Svinišću i Kučićima koje su nekoć pripadale njegovu ocu, a onda i njemu. U toj molbi tvrdi da je za vrijeme prošloga rata između Mletačke Republike i turskoga carstva njegov otac Grgo pobjegao iz sela Svinišća, koje je tada bilo pod turskom vlašću, te se poslije trajno nastanio u Splitu. Dodaje da su te nekretnine njegov otac i on zadržali u posjedu neprekidno za trajanja toga rata i potom nastalog mira. Ističe zasluge svoga oca i svoje za Mletačku Republiku kao jedno od uporišta za prihvaćanje onoga što u molbi traži.

Očito je da on, kad kaže da su spomenuta dobra posjedovali za „*prošloga rata i mira*“, pri tom misli na Kandijski rat koji se s osobitom žestinom a s promjenjivom srećom vodio diljem Dalmacije u godinama 1645.-1669. i petnaestogodišnje mirno razdoblje nakon toga.

Naša sela, smještena nedaleko od tvrđave Dvare, bila su jedno od glavnih ratnih poprišta u tijeku spomenutoga rata.

Turske su snage u tijeku toga 25-godišnjega rata spomenutu tvrđavu i okolne manje utvrde gubile i opet dobivale. Mirovnim ugovorom koji je potpisan

g. 1671. Mletačka je Republika dobila samo Klis s njegovom užom okolicom. Njezine je privredne probitke najviše ugrozio gubitak otoka Krete, jer vlast te pomorsko-trgovačke države na dalmatinskoj obali i na nizu grčkih otoka osiguravala je mirnu plovidbu njezinih brodova prema Bliskom Istoku i natrag. Stoga je posve razumljivo, što se poslije petnaestak godina mira uključila u novi rat protiv turske sile i tjeranje turskih četa iz osvojenih jugoistočnih dijelova Europe, kad je, nakon teškog poraza turske vojske pod Bečom u rujnu 1683., početkom sljedeće godine došlo do stvaranja protuturske lige (Habsburška Monarhije, Poljska i Venecija).

Mletačka je vojska već u prvoj godini toga rata, koji je općenito poznat pod nazivom Bečki rat a Mlečani su ga nazivali Prvim morejskim, uz pomoć dobrovoljačkih četa sastavljenih od domaćeg pučanstva istjerala turske ratnike iz Dvara i manjih kula u njezinoj blizini. Od tada su sva sela s južne strane dvarskoga grebena trajno bila pod mletačkom vlašću, a ona sjeverno od njega i dalje pod turskom.

Turski se vojskovođe nisu, naravno, lako mirili s gubitkom spomenutih utvrda i područja. Pokušavali su to opet osvojiti. Mletački su stratezi u namjeri da njih u pozadini oslabe a obranu tvrđave ojačaju uspjeli g. 1686. nagovoriti mnoge turske podanike iz bližih i daljih sela sve do okolice Imotskoga i Duvna da napuste svoja dotadašnja ognjišta te se presele na netom oslobođeno područje. O tome je u ZOV-u već pisano.³

³ Vidi članak: S. Kovačić, *Popis obitelji nastanjenih u selima Kučiće, Svinišće i Slime sastau-*

Tako se mnoštvo izbjeglica našlo i na području naših dvaju sela. One koji su među njima bili sposobni za nošenje oružja trebalo je odmah što bolje motivirati za odlučnu borbu u obrani trenutne granice s turskom silom na crti Dvare-Poletnica. Stoga su odmah odlučile predati njihovim kućnim zajednicama određene površine obradive zemlje i pašnjaka na ploduzivanje, najprije privremeno, a po završetku rata trajno. Time su ih izjednačili u posjedovnim pravima sa starosjedilačkim kućnim zajednicama koje su se tijekom protekloga burnog razdoblja trajno zadržale na svojim ognjištima.

Nije bilo predviđeno da takva posjedovna prava zadrže i one starosjedilačke obitelji koje su zbog izloženosti ratnim opasnostima prije toga prebjegle na područje pod mletačkom vlašću, u neke gradove ili na obližnje otoke. Posve je razumljivo da oni s takvim rješenjem nisu bili zadovoljni.

Šimun Jelić se odvažio tražiti izuzeće od te nove odluke te pozivanjem na ratne zasluge svoga oca i svoje očuvati vlasništvo nad napuštenim nekretnina u Svinišću i Kučićima. Njegova je molba, čini se, jedno od vrlo rijetkih sačuvanih svjedočanstava o raspoloženju mnogih iz raznih dijelova tadašnje Dalmacije koji su uslijed napuštanja rodni ognjišta u doba krvavoga Kandijskog rata spomenutom odlukom o dodjeli nekretnina naseljenim izbjegličkim obiteljima zauvijek izgubili svoju djedovinu. Šimunova molba već zbog toga zaslužuje pozornost povjesničara.

Za poznavanje prošlosti naših dvaju sela, Svinišća i Kučića, posebno zna-

čenje imaju dva dokumenta što ih je Šimun svojoj molbi priložio, jer u njima se spominju prezimena nekih mještana koji su tu živjeli prije sredine 17. stoljeća te navode nazivi pojedinih predjela (lokaliteta), od kojih su se neki održali do danas, a neki su tijekom proteklih gotovo četiri stotine godina zaboravljeni.

Stoga tekst Šimunove molbe i tekste tih dvaju dokumenata, koji su izvorno bili sastavljeni na starom hrvatskom jeziku, a tu navedeni u prijevodu na talijanski jezik,⁴ ovdje donosimo u cijelosti.

**Molba Šimuna Jelića, sina
odseljenog Svinišćanina Grge
Jelića, za priznanje posjedovnih
prava na nekretnine u
Svinišćima i u Kučićima
(god. 1686.)**

Prijevod s talijanskoga na hrvatski:

Šimun Jelić (Gelich⁵) za vlastite nekretnine u Svinišću

Presvijetli i preuzvišeni gospodine opći vojnički providuru!

Grgo Jelić, otac mene poniznog sluge, podanika Vaše Uzvišenosti, rođen je u selu Svinišće iznad Omiša. On se, nakon što je odbacio tursku vlast, kojoj

⁴ Dokument u službenom prijevodu s hrvatskoga na talijanski kako je predan u kancelariju općega providura za Dalmaciju nalazi se u: Državni arhiv Zadar, Provveditori generali 1685.-1686., listovi 11r, 12r i 13rv. Izvorni dokumenti o posjedima Radičevića i Jelića sastavljeni na ondašnjem hrvatskom jeziku a pisani zacijelo hrvatskom ćirilicom (bosančicom) svakako prije g. 1686. nisu, nažalost, sačuvani.

⁵ U ono doba se u dokumentima sastavljenim na talijanskom prezime Jelić pisalo u obliku Gelich, jer se u mletačkom dijalektu slovo „G“ izgovaralo kao naše „J“. Stoga su i hrvatski naziv Jelsa tada pisali u obliku Gelsa.

je to selo bilo podloženo, nastanio kao izbjeglica u gradu Splitu te je za trajanja prošloga rata i mira neprekidno zadržao u posjedu sve nekretnine što ih je naslijedio od svojih predaka i od Radičevića po ženi, a poslije njegove smrti ja, njegov sin.

Sada kada se, nakon što je prošireno područje pod mletačkom vlašću, imaju doseljenim zagorcima dodjeljivati zemljišta, molim dobrostivost Vaše Uzvišenosti da se udostoji voditi računa o zaslugama mojih roditelja koji su dobrovoljno prihvatili mletačko državljanstvo, a jedan od njih i ratovao pod slavnim barjakom S. Marka. Isto tako o tome što ja dugo služim kao artiljerac na Dvarima i u ovom gradu te što zakonito, trajno i neprekidno posjedujem nekretnine na području spomenutoga sela, o čemu jasno svjedoče priloženi dokumenti prevedeni s onih pisanih na hrvatskom jeziku. Dakle ja, oslanjajući se na Vašu pobožnu dobrotvornost i na gore navedene razloge molim da donesete odluku, neka moja dobra koja su navedena u tim dokumentima budu u onim granicama kako su u njima opisane izuzeta od dodjele zagorcima, kako bih, zadržavajući posjed, mogao blagosliviti časno ime Vaše Uzvišenosti. Hvala itd.

Dva starija dokumenta priložena toj molbi

DOKUMENT 1.:

Isus i Marija!

U ime vječnoga Boga. Amen! Godine Gospodnje -----.⁶ Činio sam ovo

pisati ja Jure Radičević, neka se znađe što meni pripada od imanja koja se nalaze u Kučićima i u Svinišću, a što je pripadalo očinskomu posjedu pokojnoga Juriše Radičevića moga djeda po ocu.

Prvo: naše kuće u Svinišću na mjestu koje se zove Dulibe.

Zemlja kojoj su granice: sa zapada od padine kod Galiotovića, od sjevera seoski put prema crkvi na Brusu, naše je sve do brijega, a odatle se granica vraća padinom do prijelaza Buoj /? Piše Buoi/, opet padinom sve do Galiotovića, sve što je unutar tih granica naše je tako da nitko ne može na to polagati pravo osim naše obitelji Radičević.

Naše je u šumi od zapada Sekendići i naše je od istoka pod Raškovom stinom; pokraj našega je od istoka Domljević, a od zapada su Lučići.

Naših je pet dijelova na Okladnici, to jest jedan komad ispod prvih špilja, drugi iznad Orlina, treći pokraj Miličevića špilje, četvrti u tjesnacu gdje je bila kuća Pavličevića i peti iznad vode Lokvice.

Dio u dolini Humac gdje je kuk pa prema jugu od jednoga brda do drugoga.

Dio u Jelačevcu kojemu je od istoka Roholjević, od zapada Dujmović.

Dio šume i brda na Smolinama, dio na Kunjaku, dio u Dobričini, dio kod kuka Ukučić, od istoka Stipašinović, od zapada Roholjević. Svi ti komadi dopiru do seoskog puta.

Dio u mjestu zvanom Mlada Sitnica: od sjevera Dragičević sve do seoskoga puta.

naveo, zacijelo stoga što nije znao pročitati brojke u hrvatskomu izvorniku izražene slovima hrvatske ćirilice.

⁶ Dan mjesec i godina sastavljanja toga dokumenta službeni prevodilac (Pietro Terzago) nije

Dio ispod velikoga puta koji dolazi iz Zastađa, naš dio u Zastađu, naš dio u Ploči kod Srdanovića kuća. Taj je u suvlasništvu Lučića, Marasovića i nas Radičevića, pa ga treba podijeliti. U selu vinograd i zemlja što je založeno Srdanovićima za pet reala koji su u ono doba vrijedili svaki po osam lira, a međašnici su s istoka Vukasovići, od zapada Dujmovići, od sjevera brdo, od juga seoski put.

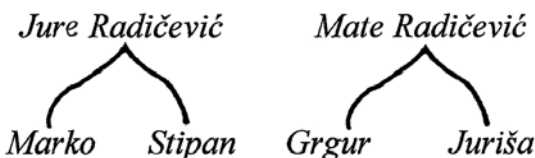
Dva su dijela u mjestu zvanom Luščica i druga dva Marasovića i treća dva Lučića, ukupno nepodijeljenih šest.

U Brnjavi s granicom prema vodi Bobetić i s granicom iznad močvarnoga, kod potoka, a taj je dio u cijelosti moj bez bilo čijeg suvlasništva osim obitelji Marasović i Lučić.

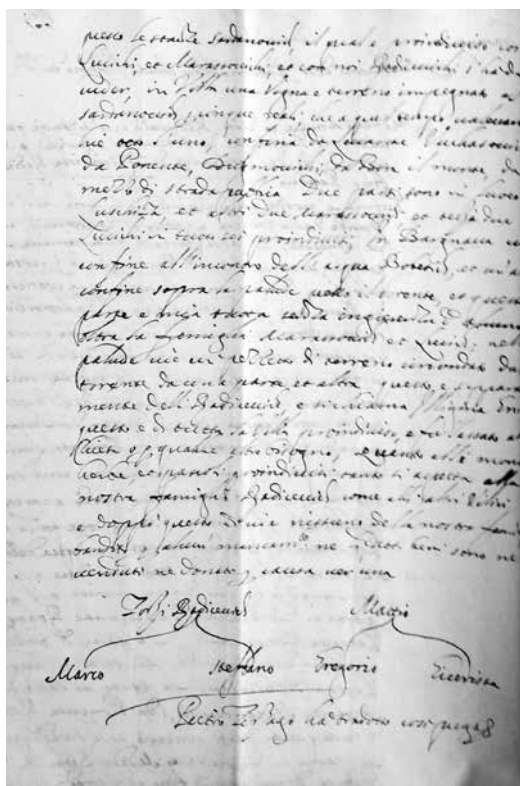
U močvarnomu jedan je komadić kojemu je s obje strane potok. To je samo Radičevića a zove se Ilijina njiva.

Ovo pripada svemu selu i nije podijeljeno a ostavljeno je crkvi i za neku drugu potrebu.

Što se tiče nepodijeljenih brda, trava i pašnjaka, to pripada jednako našoj obitelji Radičević kao i drugima u selu i napokon nitko iz naše obitelji Radičević nije prognan zbog bilo kojeg prekršaja, niti su navedena dobra prodana ili darovana zbog kakvog god uzroka.

Pietro Terzago tako sam na zamolbu preveo /na talijanski/

Završetak prvoga dokumenta list (DAZD, Provveditori generali, Pietro Valier 1685.-1686., list 12v)

DOKUMENT 2.:

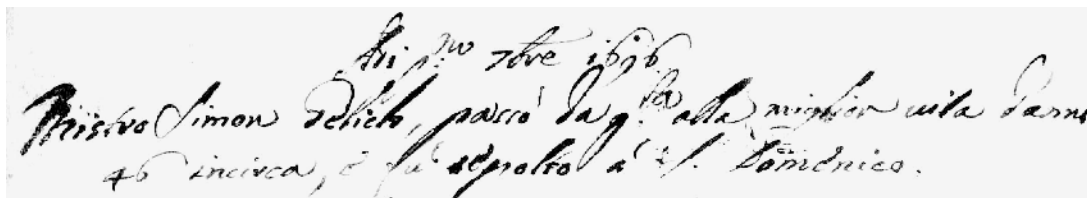
Prijevod s talijanskoga na hrvatski:

U ime Boga. Amen.

Ovo neka se znade pred svakim sudom i osobom kako čini ovo pismo isti Grgo Jelić vlastitom rukom u gradu Splitu. Ako bi bila učinjena nepravda momu sinu Šimunu u svezi s našim dobrima gdje se nalaze dijelovi i koje su im granice:

Kao prvo očinstvo na Modrišu, gdje su se nalazile kuće naših predaka i tri vrta oko njih s istočne strane i sve ostalo što je ispod kuće i iza kuće.

Zatim je naš dio prema istoku između vinograda, a kraj nas su od zapada

Upis o smrti Šimuna Jelića (Matica umrlih grada Splita, sv. 3, str. 94)

Marasovići. U tom dijelu nema nitko udjela nego naša obitelj Jelić, a to se prostire od brda do brda.

Drugi je dio na položaju zvanom Aničića njiva, kojoj je od istoka Marasović, od zapada Marasović, a naše je u sredini.

Treći dio je na položaju koje se zove Dugo polje. Od zapada je Lučić na međašu s nama, koji dijelimo napola s Marasovićima, a to je od vrha rogozničke planine preko Studenaca sve do malog brijega; svi su ti dijelovi, dio u Vinišću ispod kuće, po pola s Marasovićima, od kukova do stare zidine.

Pietro Terzago tako sam na zamolbu preveo

U pokušaju da nađemo koji podatak o životu te dvojice starih Sviniščana, Gr-gura Jelića i sina mu Šimuna, u Splitu uspjeli smo doći samo do podatka o Šimunovoj smrti listajući splitske matične knjige umrlih iz toga vremena. Uz njegovo je ime tu naveden naziv „mistro“, dakle majstor, što se vjerojatno odnosi na neki zanat potreban artiljeriji. Umro je u Splitu 1. rujna 1696. u dobi od oko 46 godina (dakle rođen je oko 1650.), a pokopan u crkvi Sv. Dominika.⁷

⁷ Državni arhiv Split, Matična knjiga umrlih, sv. 3., str. 94.

OBREDI BLAGOSLOVA POLJA ODRŽAVANI NEKOĆ U KUČIĆIMA

Nije poznata godina uvođenja običaja obavljanja obreda blagoslova polja na vrhuncima naše planine zvanim Drabobulja i Križina, koji se

uzdižu iznad Mačkovca i Srdanovića. U svakom slučaju taj običaj nije postojao g. 1841., kad su u zapisniku o pohodu biskupa Josipa Godeassija nabrojene sve procesije koje su se u župi Kučiće tada održavale tijekom crkvene godine. Tu je zapisano da su procesije s blagoslovom polja na blagdan apostola Sv. Marka i na sva tri Prosna dana uoči Uzašašća Gospodinova – Spasova (taj su blagdan u nas nazivali *Križi* upravo po obredu blagoslova kod četiriju križeva na uzvisinama širom sela).

Teško je povjerovati da je ondašnji župnik don Ivan Božić poslije navede-

ne godine mogao pristati na uvođenje običaja koji bi od njega zahtijevao još i penjanje na planinske vrhunce, jer bio je tada već u dobi višoj od 60 godina (rođen 1779.) i već slab na nogama. Njegov je nasljednik don Stipan Tomasović rođen g. 1788. pa je, kad je preuzeo župničku službu u rodnom mjestu (g. 1855.), već bio blizu 60. godine svoga života, a slično i njegov sinovac don Filip Tomasović, koji ga je naslijedio g. 1867. (rođen 1810.).

Župnici su: don Petar Franceschi (preuzeo župu 1880., a rođen 1845.), don Mijo Tomasović (u prvom navratu preuzeo službu g. 1881., a rođen 1852.), don Niko Mimica (preuzeo 1883., a rođen 1855.) i njegov nasljednik don Frane Vulić (preuzeo 1885. rođen 1843.) bili znatno mlađi, kad su postali kućičkim župnicima.

Vjerojatno je penjanje na planinu prihvatilo netko od dvojice koja su župnikovala između g. 1883. i 1895., u kojoj je don Mijo ponovno došao za župnika i Kućiče, najvjerojatnije Mimica.

Don Mijo je u spomenutom drugom navratu službe u rodnom mjestu (od g. 1895.), taj blagoslov na planini obavljao sve do g. 1912., kad je župljanima dao do znanja da to više ne može bez posebnoga biskupskoga ovlaštenja. Pozvao se je pri tom na nove crkvene propise. Neki su Župljani tim njegovim odustajanjem – posve očekivano – bili nezadovoljni, pa su crkvinari 25. travnja 1912. uputili molbu Biskupskom ordinarijatu „da uoblasti našeg poštovanog župnika da može zadovoljiti želji ovoga pučanstva sela Kućića“.

Ordinarijat je tu njihovu molbu povratio dekanatu sa zahtjevom da spomenu-

ti župnik i dekan izraze svoje mišljenje o mogućem rješenju te molbe. Vrlo zanimljivo don Mijino mišljenje, poslano pod službenim brojem 37. župnoga ureda, prenosimo ovdje u cijelosti:

„Prosljeđuje se presujetlom⁸ i prepoštovanom Ordinarijatu uz opasku, da su ovde blagoslovi polja na Sv. Marka te na 13., 14., 15. i 16. /Misli se svibnja, kad su te godine bili Proсни dani!/, a to je dosta i prekodosta, pa je nepotrebno da star župnik penje se sa nešto mladjarije 800 do 1000 metara visine uz planinu ko' uz ražanj ujutro natašte prija sv. mise, a preko stina i vrleti, kuda je i kozam pogibelj, da ne svrataju, dok ostali seljani stoje kod kuće, ali se po krčmaman kartaju i psuju.

Osim navedenog, nije istina da svi seljani žele tu socijalističku svetkovinu i taj/ planinski blagoslov; ko što je neistina da je to starinska svečanost i blagdan, već to je uveo neki predšasnik pišućega za neku osobnu svrhu i korist, a u sebi je čisto i pravo prazno-ujerje tražit Boga i njegov blagoslov po ursim planina. Napokon, pokoran je podpisani svakoj odluci tog presujetlog i prepoštovanog Ordinarijata u navedenom poslu.

Kućiče 27. 4. 1912.“

⁸ “Zanimljivo je da don Mijo slovo „e“ iznad kojega stavlja jednu točku (è) rabi kao znak za slovo „jat“, koje se, kad je napisano glagoljicom, u hrvatskom jeziku može čitati kao „je“, „ije“ i „e“ već prema položaju koje ima u pojedinim riječima.

Pogled od crkve Sv. Marka u Podašpilju na naša brda, lijevo na vrhunce Križinu i Drabobulju, iza njih na Svinišku dolinu kojom se penje do Okladnice i najvišeg vrha rogozničke planine

Dekan don Šime Vulić tomu je pod svojim brojem 145. dne 29. travnja do-
dao: „Ako župnik Tomasović, koji je
poznat kao izvrsan hodac na nogama,
opaža onom penjanju po planinama,
hoću reći, da zbilja ima tomu valjanih
razloga, česa radi i pišući se pridružuje
njegovu mnjenju.“

U Kućićima se, dakle, blagoslov polja
od starine obavljao pet puta svake go-
dine: po jedan na Markovo 25. travnja,
svakog dana u trodnevnici prije Spasova
i na taj blagdan. Vjerojatno se je samo
prvi od tih obavljao na taj način da je
svećenik s narodom u rano jutro pola-
zio u procesiji iz crkve Sv. Luke. Proce-
sija je uz pjevanje litanija Svih Svetih išla
putem koji vodi ravno preko Dvora do
Radića pa do Topića. Na vrh u Topića

glavice kod drvenog križa, za tu prigodu
okićenog cvijećem, bio je prvi blagoslov
koji se je sastojao od pjevanja odlomka
iz evanđelja i blagoslivljanjem prema če-
tiri strane svijeta križem, trojicom, uskr-
snom svijećom i škropljenjem. Odatle se
puteljkom silazilo na nešto širi put kod
Marunčića, pa odatle išlo ispod Radića
kuća prema Sitnicama do križa na ta-
mošnjoj glavici, gdje se je ponavljao isti
obred s tom razlikom što se pjevao od-
lomak iz evanđelja drugog evanđelista.
Odatle se išlo prema istoku do križa na
Gomili kod Raskršća, gdje je bila treća
postaja s pjevanjem odlomka iz trećega
evanđelja i istim blagoslivljanjem. Posli-
je toga se procesija vraćala cestom do
Pilinih Dočića pa skretala starim putom
prema Mačkovcu. Kod križa na uzvisi-

Krajnje desno je vrh Križina, a lijevo Drabobulja

ni prije tamošnjih kuća a povrh Kisura bila je četvrta postaja na kojoj je župnik pjevao odlomak iz četvrtog evanđelja te ponavljao spomenute blagoslove. Potom se putem koji vodi kroz Mačkovac procesija vraćala u crkvu, gdje je pred samo podne počinjala sv. misa s kojom je sve svršavalo. Tako je bilo i u prvim godinama poslije II. svjetskoga rata, sve dok nije došla zabrana održavanja procesija izvan crkvenoga prostora.

Zanimljiva je pojedinost da se onih godina, kad je na taj blagdan jače puhao vjetar, nisu nosile crkvene zastave S. Luke i Srca Isusova, da stazama uz koje je bila šuma ne bi zanošene vjetrom zapele o grane pa se oštetile. Mjesto spomenutih zastava objesile bi se široke trake od bijeloga svilena platna.

Sigurno je da don Mijo ni godine 1912. ni sljedećih do svoga umirovljenja (g. 1925.) nije na blagdan sv. Filipa i Jakova blagoslivljao polja s planine. Ne možemo sa sigurnošću reći, je li to činio njegov nasljednik don Grgo Topić, koji je bio župnik od 1925. do 1831. Moguće da jest, iako ni on, kad je preuzeo tu službu, nije više bio mlad (rođen 1872.). Sada nema Kućićana koji bi to kao živi

svjedoci mogli potvrditi ili opovrgnuti. Sigurno je da je župnik don Marko Luetić u tijeku svoje jedanaestogodišnje službe u Kućićima taj blagoslov na planini obavljao barem u nekim od tih godina. Poslije njegova odlaska iz Kućića (1942.) procesije zbog ratnih neprilika i zbog odmakle dobi don Stipe Tomasovića, koji je kao umirovljenik na biskupovu molbu tada u nas vršio župničku službu, nisu održavane po selu nego samo oko groblja i crkve.

Don Rade Terzić je kao mladi svećenik, najprije kao sviniški župnik i don Stipin župnički pomoćnik, potom kao župnik obiju susjednih župa, počeo u prije rata uobičajenim procesijama ići s narodom po selu, a barem jedne od poratnih penjao se 1. svibnja s procesijom blagoslova polja i na planinu. Međutim, tadašnje su komunističke vlasti doskora onemogućile održavanje procesija izvan crkvenoga prostora.

Slavko Kovačić

KUČIĆE LJUBAV I IDILA MOJE MLADOSTI

Vrijeme o kojem želim pisati nije samo vrijeme moje mladosti već je to i vrijeme, kada je u Kučićima živjelo najviše osoba, koje su uglavnom živjele od plodova što ih je zemlja davala. Bilo je to vrijeme kad su uz lijepa plodna polja bile obrađene i posljednje škrape, a šume bile do kraja iskorištene za ogrjev, pašnjake i sušanj koji se stavljao pod stoku.

Glavni je proizvod bilo vino, ali i voće, žito i sve vrste povrća. Danas će mlađima biti teško povjerovati koliko je bilo višanja i trešanja i kako su redovito dobro rađale i bile kvalitetne. Povrće je dobro uspijevalo zahvaljujući mogućnosti zalijevanja vodom iz brojnih izvora kojih u

našem selu ima kao malo gdje, a proizvodilo se za sebe i za prodaju. Nijedno mjesto na širokom prostoru od Omiša do Ploča uz more nije imalo ni slične uvjete za sve te vrste poljodjelstva, a jedva koje i u unutrašnjosti u našoj bližoj i daljoj okolini.

Vino, rakija i voće, većinom smokve svježije i suhe, naši su mještani prodavali u mjestima iznad Zadvarja sve do Kupresa i Glamoča. Smokve su najčešće zamjenjivali za žito, sud smokava za sud žita.

Unatoč prirodnim pogodnostima, pametnim i radišnim ljudima bila je to, zbog nedovoljnih površina plodne zemlje kao i obrade ručno bez agrotehničkih

Zaselci: u 1. planu Kovačići, u 2. Šarci i Topići, u 3. dio Souvlja

strojeva, svakogodišnja borba za sami opstanak. Radilo se od jutra do mraka. Svaki je član kućne zajednice imao svoj zadatak. Djeca su već prije polaska u školu bila zadužena za izvođenje stoke na pašu i čuvanje, starci su radili što su još mogli, a odrasli i zdravi se natjecali tko će raditi bolje i više.

Divim se tim naših ljudima koliko su se upornim težačkim i drugim radom borili za život, a još više njihovoj radosti življenja unatoč tako teškim uvjetima i razini međusobne povezanosti rodbinske, susjedske i prijateljske. Nisu ti odnosi baš uvijek bili tako idealni, bilo je i osoba teške naravi koji su takve dobre odnose povremeno remetili, ali to su ipak bile prilično rijetke iznimke. Sukobe se je nastojalo izgladiti osobito prigodom velikih blagdana, kao što je Božić.

Rado iznosim neke svoje uspomene o ljudima i događajima koji sada mladima možda uopće nisu poznati, a smatram da im mogu poslužiti kao primjer i poticaj.

Mlinice na Cetini

Počeo bih od rijeke Cetine na kojoj je do izgradnje hidroelektrane Zakučac radilo nekoliko mlinica za mljevenje žita i jedna stupa za ispiranje i zbijanje suknjenih tkanina i pokrivača. Vlasnici tih mlinica bili su Sovulji. Nekoć je tu bilo više mlinica i stupa. Tomasovića su mlinice napuštene ranije, a Sovuljeve su radile sve do oko g. 1960., a tako i stupa. Bile su u pogonu sigurno sredinom 18. stoljeća, vjerojatno i prije.⁹

⁹ U tzv. Operatu austrijskoga katastra sastavljenom 40-ih godina 19. st. navedeno je da su na kućičkoj strani rijeke Cetine 3 mlinice za žito

Nama je danas teško i zamisliti kako je težak bio podvig u ono vrijeme pregraditi Cetinu te iskopanim i obzidanim kanalom dovesti vodu do spomenutih pogona (Naši su za tu svojevrsnu branu kojom se podizala razina vode radi njezina navraćanja prema mlinicama rabili izraz „koši“, a za kanal „jaža“).

Takav pothvat nije bilo moguće izvesti bez sloge, mnogo pameti i izvanredne upornosti u radu. Kamenje kojim se rijeku na taj način pregrađivalo – u ono je doba to bila jedina mogućnost – moralo je biti vrlo velike težine, da spomenutu branu rijeka, kad bi za jesenskih kiša nabujala i podigla se iz svoga redovitog korita toliko da bi – kako se u nas običavalo reći – bila „od briga do briga“, ne raznese. Do većih je oštećenja te i drugih takvih brana i dolazilo više puta.

U vrijeme moga djetinjstva još se živo pripovijedalo o tragičnom događaju u kojemu je smrtno stradao Grgo Topić Pavlov, dok je kao seoski glavar vodio posao učvršćenja i povišenja spomenute brane u Studencima.

Na taj su se vrlo zahtjevan i opasan pothvat odlučili u želji da se razina rijeke još više podigne, kako bi voda obilnije tekla kanalom-jažom pa pokretala još nekoliko mlinova. To se je moglo postići samo tako da se dotadašnjoj brani doda niz što je moguće većih i težih kamenih blokova. U nastojanju da odvale jedan takav kamen od litice koja se nalazila pokraj rijeke najprije su ga do neke mjere potkopali, a onda se, kad im se učinilo da je dovoljno potkopan, najjači ljudi popeli iznad njega pa ga polugama

i tri stupe, a još tri takve mlinice s po jednim mlinom na potoku Slapovica.

pokušavali oboriti, kako bi ga potom podmetanjem grana i guranjem dovukli u riječno korito te postavili na za nj predviđeno mjesto. Budući da ga uza sve napore nisu uspijevali pokrenuti, Grgo je sišao pogledati ne bi li se ispod njega moglo i smjelo još malo kopati. Uto je netko od onih gore u svojoj nesmotrenosti snažno potegao polugom, a gromada iznenada pala te pri tom zahvatila dijelove Grgina tijela.

Rane su mu povili platnom otkinutim od odjeće, položili ga na nekakav biljac te brže bolje nosili putom koji vodi kroz Tomasoviće prema njegovoj kući. U isto je vrijeme Grgina žena Matija, ne znajući što se dogodilo, žurila s ručkom prema Cetini predući kudilju. Malo prije Tomasovića presrela ju je neka žena te je plaćući o svemu izvijestila, a njoj, presenećenoj takvom viješću, ispala iz ruku kudilja. Nije joj preostalo drugo nego pridružiti se tužnoj povorci. Tek što su stigli do bunara kod Radića kuća ranjenik je sve glasnije molio da ga spuste na tlo i dadu mu vode. U to je dohitio župnik don Ivan Božića, po kojega su poslali nekog dječaka, te unesrećenom podijelio bolesničko pomazanje, a on tu na sred puta domalo izdahnuo.¹⁰

Nije to bila jedina brana u donjem toku rijeke Cetine. Znatno starija izgrađena je 4-5 kilometara nizvodno na predjelu Podviseć, danas zvanom Radmanova mlinica. Takva je brana bila postavljena, ne zna se točno kada,

¹⁰ Župnik je u matičnu knjigu upisao da je Grgo „na četiri otonbra (4) iljadu osansto pedeset i četiri (1854.) ubijen od stina umra na putu“. U rubriku o službenom ustanovljenju smrti unio je podatak da je pregledan 5. X. „od komisijuna i likara od Omiša“ (Ovu i druge bilješke dodao S. K.).

vjerojatno u drugoj polovici 17. st., i uzvodno ispod Šušića glavice. Od nje je kanal dovodio vodu do mlinice koja je bila podignuta ispod Podine. Završni dio te jaže uzdignut prilično visoko iznad rijeke bio je vidljiv sve dok obalu Cetine na tom mjestu (i ne samo na njemu!) nije u najnovije vrijeme potpuno prekrila gusta šuma, prava džugla. Tu je branu, dijelove jaže i mlinicu, ne zna se kad, potpuno raznijela Cetina nabujala u tijeku velikih i dugotrajnih kiša. Poslije toga nije obnovljena. Uspomenu na nju sačuvala je narodna pjesma o Zadvarcu Aliji i Senjaninu Tadiji, u kojoj se navode Ivan Kovačić i Ilija Kovačić, a za Iliju se kaže da u toj mlinici „mlije šenicu bjelicu za Aliju i njegovu dicu“. U njoj se tvrdi da je on pomogao Senjaninu Tadiji, uskočkomu vođi, uhvatiti Aliju. Pjesma govori i o Ivanovoj osobito lijepoj pušci, kad navodi njemu upravljeno Tadijino pitanje: „gdje nabavi štuca plemenita (pušku)“ i odgovor da je to „pod Zadvarjem oteo travničkom dizdaru“.¹¹

Stari su Kučićani pripovijedali da su njihovi preci bili glavni graditelji i brane podignute ispod Kraljevca, od koje se

¹¹ Ivan Kovačić živio je u Kučićima koncem 17. i početkom 18. stoljeća (umro je tu 1714.). U staroj matičnoj knjizi on se navodi pod prezimenima „Šarac“ i „Kovač“, kao i njegov otac Petar. Taj je Ivan imao sina Iliju, koji se javlja i u spomenutoj matici i nekim spisima sve do druge polovice 18. stoljeća. S tim je Ilijom, koji se nije ženio, živio Ivan Kovačić, zacijelo njegov sinovac, koji je umro oko g. 1783. Taj mlađi Ivan nije mogao sudjelovati u ratu s turskom vojskom „pod Zadvarjem“, koje su osmanlije zauvijek napustile g. 1684. Prema tome pjesma govori o Ivanu starijem i njegovu sinu Iliji, stricu mlađeg Ivana. Od tog Ivana potječe većina današnjih Kovačića, a ostali su potomci njegova polubrata Tome.

voda navraćala na slimenske i pograjske mlinice te da su Pograjcima i Slimenjanim prepustili svoja prava uz odgovarajuću naknadu.

Među najobilnijim su vrelima na području Kučića Slapovica Gornja i Slapovica Donja. Voda se s prvoga od tih vrela slijevala u oveći potok koji je protjecao ispod njega, a u kišnim je razdobljima skupljao prilično obilne vode sa sredine našega sela: s istoka od Šušića, s juga od Kovačića, sa zapada od Šaraca, pa onda u slapu padao niz liticu ispod koje je bilo drugo od spomenutih vrela, izobiljem vode mnogo jače, pa se odatle spuštao prema Cetini. Na tom su potezu u svoje doba izgrađene čak tri manje mlinice od kojih su u novije doba obnovljene te radile dvije, jedne ispod druge. One su u jesensko i zimsko doba mogle biti stalno u pogonu, a i u proljet-

nim mjesecima, zahvaljujući skupljanju potrebnih količina vode u oveće rezervoare (jaže) iskopane iznad njih, barem po nekoliko sati tijekom svakog dana.

Lađe za prijevoz preko Cetine

Za prijevoz preko Cetine služila je u starije doba primitivna vrsta riječne lađe. Nazivali su je u nas kerep. Takve se lađe izrađivalo od jednoga komada debela nekoga stabla koje bi se izdubilo da u tu udubinu može stati kakavgod teret, ljudi i stvari, za prijevoz preko rijeke. To prijevozno sredstvo nije lađaru i putniku nudilo osobitu sigurnost. Dovoljno je bilo malo neopreza u veslanju da se prevrne, a teret odnese riječna bujica. Slučajevi utapanja nisu bili rijetkost. O tome svjedoče upisi u matične knjige umrlih niza okolnih župa.

Cetina kod Medviđaka (slikano oko g. 1952.)

Splav tu nije dolazila u obzir, jer Cetina je, dok je početkom druge polovice 20. stoljeća nisu svrnuli da teče kroz tunnel probijen kroz Mosor do nove električne hidrocentrale Zakučac, u svom toku oko Kučića, bila u svojim brzacima vrlo hirovita. Splavlju se u našoj okolici preko Cetine prevozilo samo kod Omiša, gdje je je ona mirno tekla, a putnika bilo mnogo više, i to svakodnevno, sve do izgradnje željeznog mosta prije nešto više od sto godina.

U novijim su vremenima za prijevoz preko Cetine s kostanjske strane na kućićku i obratno bile na raspolaganju dvije veće lađe s ravnim dnom: Stipetina ispod Juričića i Škanjetina kod kuka Medviđaka, prva do II. svjetskog rata a Škanjetina sve do oko g. 1960. Služile su prije svega za prijevoz ljudi koji su željeli skratiti pješačenje, ako su morali iz Kučića poći u smjeru Somolonja i Zvečanja ili Kostanja i Blata, a tako i obratno. Škanjetina je lađa ponekad u ljetno doba prevozila i stoku. Bilo je vrlo zanimljivo gledati kako u njegovu lađu uskaču bez ikakva naganjanja krava, konj, ovce. Zašto? Zato što je vlasnik te lađe posjedovao neke zemljišne čestice i na našoj strani rijeke. Na kostanjskoj, pri-sojnoj, nije bilo šume pa bi se trava na tamošnjim obroncima izložena vrućim sunčanim zrakama tijekom dugih ljetnih dana malo po malo posve sasušila, a na našoj, osojnoj i šumovitoj, još uvijek bila bujna. Za čim stoka teži više nego za dobrom travom? Nagon je za njom tjera.

Na oba spomenuta mjesta bio je i gaz, pa oni koji su je željeli rijeku pre-gaziti za njezina su niskog vodostaja u ljetnim mjesecima to i mogli hodajući

oprezno kroz vodu koja na tim mjestima tada ne bi odraslima sezala ni do pasa, nekad i samo do koljena.

Razdioba općinskih pašnjaka (muše) uz Cetinu Kučićanima

Početkom prošloga stoljeća vlasti su donijele odluku da se goleti na više ili manje strmim obroncima kućićkih glavica prema Cetini od Vrišnja do Tisnih Stina, koje su dotada u bile općinskom vlasništvu (u Dalmaciji se za to rabio naziv *muša*), dodijele našim seljacima. Te vrlo prostrane površine tada obrasle niskim grmljem i dračom brzo su se pretvorile u sve gušću šumu, manjim dijelom i u vinograde i voćnjake već prema položaju pojedinih površina, a još više prema potrebama i poduzetnosti novih vlasnika. Reklo bi se danas „dobra i vrlo uspješna privatizacija“.

Bunari

Živom vodom s Čagljeva bunara redovito su se snabdijevale, uz malobrojne kuće Topića iz Zastođa, najbližih Čagolja i mnogo brojnije iz Šaraca i Sovulja. Svi su prije toga u većem dijelu godine po vodu morali ići na Gornju Slapovicu, izvor njima udaljeniji prema istoku za oko pola kilometra. To nije malo, kad se zna da su tada vodu svojim kućama većinom nosile žene na leđima u drvenim vučijama, rjeđe na magarcima i konjima. Spomenuti je bunar iskopan u prvoj polovici 20. stoljeća, potom produktivan te postupno sve bolje uređivan. Vrijedno je spomenuti da se otada kapacitet izvora Gornja Slapavica donekle smanjio, što znači da se Čagljev bunar nalazi istoj „vodenoj žili“ u podzemlju.

Obilje žive vode davao je i Vukasovića bunar iskopan i ograđen na Vrilu usred prodoline Lušnica. Manje su bili izdašni živom vodom Šušića bunar na Povilu, Kovačića bunar ispod Škole i bunar kod Radića kuća, ali ipak su zadovoljavale potrebe sve do najsušnijega dijela ljeta. Iz Srdanovića se po vodu išlo na prilično udaljeni Srdanovića bunar, napravljen na izvoru koji se nalazi na razmeđu Bara i Jelačevca. Iz Mačkovca se išlo na taj ili Kovačića bunar, a usred ljeta radije na uvijek živom vodom bogatu Slapovicu. U to su ljetno doba, kad su slabili izvori i gotovo presušivali, Tomasovići i domaćinstva iz zaselaka na Kunjaku donosili vodu s jakog izvora Gusar, koji se nalazi znatno niže ispod njihovih kuća.

Uz spomenute izvore i na njima uređene javne bunare s vremenom su i pojedini seljaci kopajući bunare na svojim posjedima pronalazili izvore dovoljno izdašne za njihove potrebe, gdje na većoj a gdje manjoj dubini. Ovdje ih je nemoguće sve nabrojiti.

Osobita je potreba za vodom kojom bi se napajali putnici i pojili zaprežni konji kao i druga stoga bila je na glavnoj prometnici koja ide sredinom sela. Na ulazu u selo od strane Omiša takvo je pojilište pokraj ceste bilo uređeno u doba francuske vladavine (između 1806. i 1813.) nazvano Dobra Voda (Poglavito je trebalo služiti njihovoj vojsci i konjima koji su vukli oružje). Na izlazu iz sela uz sami put, koji su spomenute vlasti dale proširiti, nalazilo se Vukasovića vrilo. U razdoblju između dva svjetska rata dovedena je voda s odgovarajući izvora do česmi podignutih blizu zaselaka Topići i Radići, gdje je stalno tekla. Za to se osobito zalagao župnik don Mijo Tomaso-

vić, pa je ona kod Radića bila i nazvana don Mijinom vodom, što se nekima nije sviđalo, pa su natpis s tim tekstom s česme uklonili.

Bunari za skupljanje kišnice bili su vrlo rijetki do sredine 20. st. (možda je najstariji onaj u Dvoru što ga je negdje oko g. 1840. dao iskopati i urediti don Stipan Tomasović (1788.-1866.). Broj im se poslije II. svjetskog rata stalno množio zahvaljujući upotrebi sve jeftinijega betona. Tko je bilo do dovršenja izgradnje suvremenoga vodovoda, čime su čatrnje izgubile na važnosti.

Vrste zemljišta, ispaša i ogrjev

U malim dolinama koje se prostiru između naše planine, niza manjih i većih bregova-glavica i rijeke Cetine različite su vrste tla. Ispod planine je uglavnom meka crna zemlja, po sredini sela tvrda gnjila (ilovača), prema rijeci mekana varica.

Po planini su nekoć pasla stada ovaca, koja su tijekom dana ostajale na ispaši bez nadzora čobana. Oni bi ih navečer dotjerali u pojate.

Drva za ogrjev najčešće se donosilo iz planine. Ta su bila vrlo kalorična, a ona usječena kod Cetine znatno manje. Većinom su ih kući donosile žene. Pošle bi ih usjeći prije zore a vraćale se u ranim jutarnjim satima s velikim i teškim bremenima drva na leđima svezanih užima pa uprćenih o ramena.

Bilo je siromašnih žena koje bi ih tako donijele u desetak kilometara udaljeni Omiš, tu ih prodale, kupile nešto hrane i kućnih potrepština pa se žurno vraćale svojim kućama.

Jozo Kovačić, Strožanac

NAZIVI NEKIH PREDJELA U SELU KUČIĆE (MIKROTOPONIMI) OD TISNIH STINA DO POVILA

Zahvaljujući trudu Mira Srdanovića u našem su župnom župnom listu već redom nabrojani nazivi – toponimi pojedinih predjela na našoj strani planine koja s juga omeđuje naše selo i na cijelom prostoru između Mačkovca, Bukuše i Vržišća na istočnoj strani do Jelačevca na zapadnoj i do županijske ceste koja ide posred sela.¹² To smatramo vrijednim doprinosom mjesnoj povijesti, jer radi se o vrlo vrijednoj nematerijalnoj kulturnoj baštini kojoj prijeti zaborav.

Naši su stari te nazive stvarali tijekom stoljeća. Dobro su ih poznavali svi pripadnici prošlih pokoljenja Kučićana sve do prije pedesetak godina. Po njihovim su se nazivima orijentali. One u planini, na našim brojnim glavicama i na različitim neobradivim površinama upoznavali su već kao djeca i mladi hodajući za stadima ovaca i koza, čuvajući goveda, a kao odrasli dok su u planini tražili i sjekli drva za ogrjev, taklje za podizanje loza u svojim vinogradima i u uzvodima, koncem svakog ljeta manili grm i donosili ga u svoje pojate za prehranu stoke sitnog zuba u danima kad ih se nije moglo izvoditi na pašu zbog ružna vremena, pa čak ponekad vadeći i donoseći iz planine kamene ploče za pokrivanje kuća. Nije slučajno nastala izreka: „Volio bih

nositi ploče iz Komarevca nego raditi ....“, nakon čega bi slijedilo spominjanje nekog vrlo neugodnog posla. Još bolje su poznavali nazive onih predjela u kojima je zemlja bila obradiva. Njih su razlikovali upravo po nazivima od kojih su neki nastali prije više stoljeća, a neki u novije vrijeme, više puta i po imenu kojeg od živućih vlasnika ili ne tako davno preminulih.

Malo je pripadnika novijih pokoljenja koji idu u planinu, pa i onih koji hodaju po polju. Uzgajanjem ovaca i koza više se nitko ne bavi, a i goveda se u našem selu može na prste izbrojiti. Nekad plodna polja uglavnom su posve zapuštena, kameniti predjeli obrasli više divljim grmljem nego šumom postali neprohodni. Možda ne ćemo pretjerati, ako kažemo, da u naše doba nazive pojedinih predjela u selu znaju i mogu točno odrediti gdje su gotovo samo starci i lovci. Zaista je zadnji trenutak da ih se spasi od potpunog zaborava.

Stoga nastavljamo točno određivanje svih naziva između glavne ceste i Cetine, ovog puta počinjući od Tisnih stina do Raskršća na Povilu.

Ovdje objavljujemo toponime upisane na kartografske crteže četiriju dijelova sjeverne polovice našega sela. Zapisala su ih četvorica mještana, i to: za područje od Tisnih stina do uključivo Tomasovića Josip Tomasović sin Vlade Kumićeva, za područje Sovulja i Šaraca

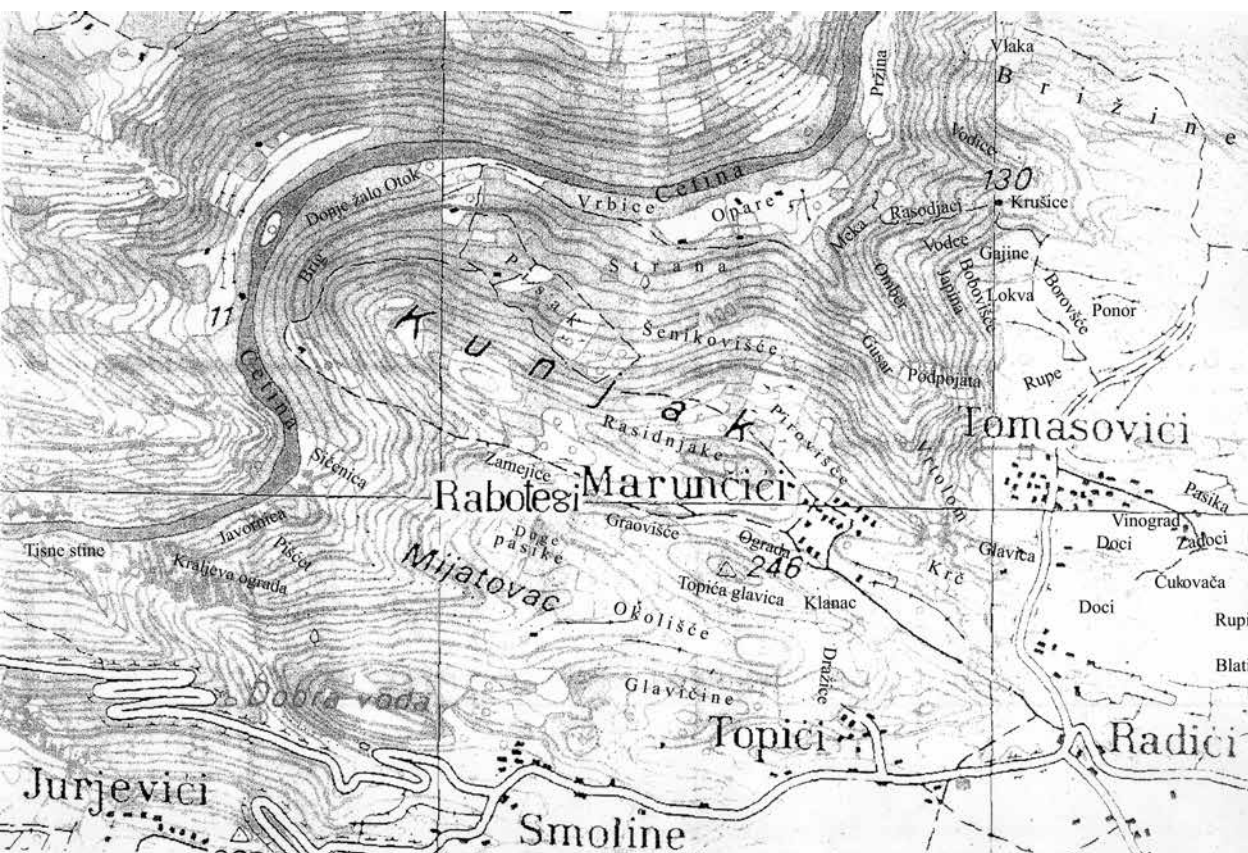
¹² Vidi: Zov br. 2. (43.) god. 2016. na str. 41-45. i Zov br. 2. (45.) god. 2017. na str. 32-33.

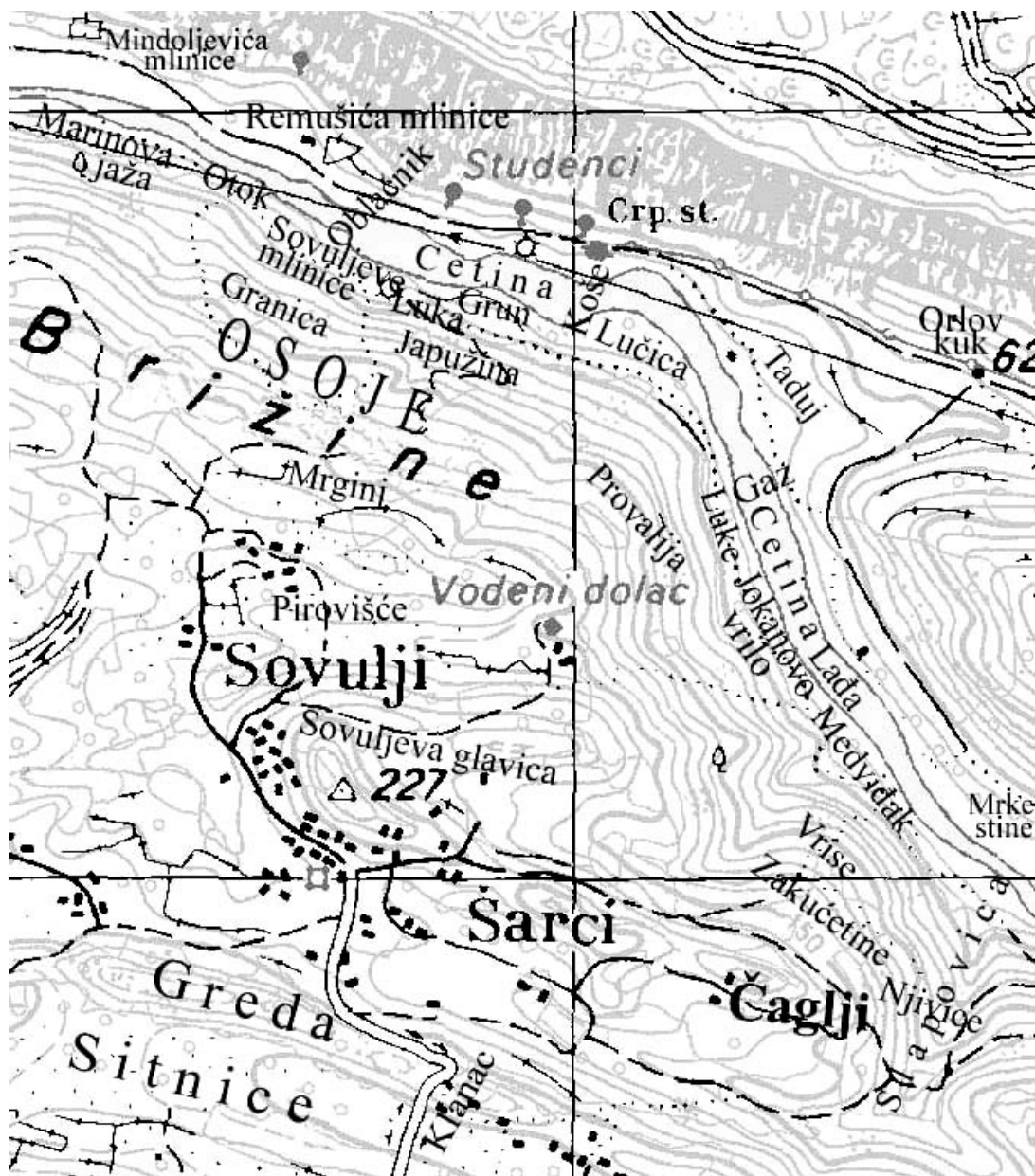
Vinko i Milan, sinovi pok. Boške Sovulja, za Šušice i Povilo do Vrišnja Ante Šušić pok. Marina, a za područje Kovačića don Slavko Kovačić, koji je sve nazive upisao u četiri karte koje ovdje donosimo.

Napominjemo da tu nisu navedeni nazivi baš svih lokaliteta. Za neke naprosto nije više bilo mjesta na spomenutim kartama, npr. na karti Kovačića za niz lokaliteta u blizini samih kuća, kao što su: „Ilijino guvno“, „Prokop“, „Staro guvno“, „Rušće“, pa na istočnom rubu prostora koji pripada tomu zaselku „Dubčići“ i „Staretine“ blizu Čelinaka i „Guvance“ blizu Slapovice.

Trebat će barem za neke od sadašnjih toponima pronaći u starim spisima kad se prvi put spominju te pridodati još i poneki davno zaboravljeni naziv, pa sve to objaviti u nekom od sljedećih brojeva našega ZRO. Uz niz lokaliteta u Svinišćima navodi se i nekoliko kućičkih u dvama dokumentima iz sredine 17. stoljeća, što ih je g. 1686. svojoj molbi priložio Šimun Jelić (Vidi u ovom broju članak: *Nazivi nekih predjela u Svinišću i u Kućićima sredinom 17. stoljeća*).

Ovaj ćemo pothvat završiti, nadamo se u sljedećem broju Zova objavljujućem toponima na Vrišnju i u Lušnici.

HIMNA I MOLITVA

Prije nego li je počela večera odsvirana je hrvatska himna. Marko je, ponosan i vesel, stajao mirno s desnom rukom na srcu. Više od pola svatova nije se ni ustalo. Većinom mladost. Dok himna svira oni side, smiju se i pričaju. Od ovih na nogama većina se vrpolji, gleda oko sebe i ne zna što s rukama. Nije ih mogao gledat, došlo mu je plakat od tuge. Zatvorio je oči i nije ih otvara sve dok himna nije završila. Nakon toga je mladoženjina baba, jer je bila najstarija, molila. Dali su jon mikrofon, držala ga je u ruci i jasnim glasom najavila: „jedan Očenaš, zdravu Mariju i slava Ocu, za dare koje ćemo blagovati, da nas Bog napita piće zemajske, a duše umrle slave nebeske“. Čim je baba počela „Oče naš, koji jesi...“ čuo se nečiji glas:

- Može li Očenaš za Hajduka, kladio san se na njega.

- Bolestan mi je kanarinac, ajde Očenaš da mi kanarinac ozdravi,- čuo se glas nekog mudraca.

- Ajde izmoli štogod i za moju babu, brzo će umrit, - javio se još jedan pametnjaković

Nakon molitve Marko je sijo radostan za stol, ta kćer mu se udaje. Pogledao je malo po sali za vinčanja i osim svoje rodbine i mladoženjine uže rodbine nikog ne poznaje. Većinu vidi prvi put. Prije toga su bili u crkvi. Bilo je lipo crkveno vinčanje. U crkvi nije bilo tridesetak judi. Nije bilo puno ni njegovi, pa se ne može falit, ali osin zeta, njegovi roditelja i kumova, na prste jedne ruke je moga nabrojiti „drugu“ stranu. Ovdje sala puna,

preko dvista svatova, a crkva je bila skoro prazna. U crkvi je bio i Dušan, sidi za istim stolom, preko puta njega. Vidi da se Dušan ustaje, oblači kaput i sa ženom pod ruku ide prema izlazu iz sale.

Dušana poznaje još od gimnazije. 1976. je godina. Upisao je drugi razred. Čudna su to vremena bila! Knin. Srce Hrvatske, a sama ćirilica. Za ne povirovat: pisali su ćirilicom skoro sve predmete, jedno vreme su pisali ćirilicom i engleski. Te je godine u školu došla nova profesorica latinskog jezika i naredila da se latinski piše ćirilicom. Ravnatelj je bio pametan, pa joj je odmah zabranio. Na Božić te 1976. došao je ujutro u školu pospan. A kako će bit! Prvi sat profesorica latinskog održala lekciju o vjeri, zaostalosti, lošem utjecaju crkve na društvene procese. Pričala je ona deset minuta, a onda im postavila pitanje.

- Tko je bio noćas na tom karnevalu neka se digne.

Nitko se nije ustao. Profesorica je znala da je Marko vjernik, jer je na lančiću nosio križić i nije ga sakrivao. Došla je pred njega, zagledala se u njega i provokativno ga upitala.

- Zar ni ti, Marko, nisi bio?

Marko se digao. Sam. Pričekao je nekoliko sekundi i vidi da se nitko nije ustao osim njega.

- Danas je meni Božić i ja sam noćas bio na Ponočki, a nikakvom vašem karnevalu.

- Karneval, karneval, - veli profesorica, - tko je još bio?

Ne javlja se nitko. Cijeli razred zamuka.

- Ti ustaški popiću uzmi torbu, izađi iz učionice i ne vraćaj se više.

A što je mogao, pokupio je kaputić i torbu i uputio se prema vratima. Taman je uhvatio kvaku, kad je čuo nečiji glas:

- I ja sam noćas bio na Ponoćki!

Marko se zaustavio. U drugoj klupi do prozora stoji Dušan. Zna Dušana. Skupa igraju u gimnazijskoj nogometnoj momčadi. Profesorica ga je dobro pogledala. Znala je ona tko je Dušan, tako da nije reagirala odmah.

- Onda i ti možeš vani, - oglasila se nakon dvadesetak sekundi.

Dušan je uzeo svoje stvari i njih dvoje su izašli iz učionice. Bilo je rano, prvi sat nastave. U devet su već sidili u kafiću na željezničkom kolodvoru. Marko je bio snužden, otac ga je neprekidno upozoravao da se ne istrčava. Objasnio mu je što mu se može dogoditi. Priča on to Dušanu. Dušan ga je utješio.

- Ne boj se, ako tebe izbace, moraju izbacit i mene. A mene neće. Znaš da sam ja Srbin, pa me ne smiju.

Isti dan je održana sjednica nastavničkog vijeća. Vraćeni su u školu, a profesorica je, nedugo nakon tog događaja, prominila radno mjesto otišavši iz gimnazije. Marko i Dušan su završili gimnaziju i nastavili školovanje. Marko u Zagrebu, a Dušan u Ljubljani. Dušan je završio medicinu i ostao u raditi u bolnici u Ljubljani. Dogurao do šefa odjela. Ostali su u kontaktu. Ne često, ali bi se čuli. I za vrime rata su ostali u kontaktu. Nakon Oluje bi se par puta godišnje i vidjeli. Marko se oženio prije rata. Kćer, najstarije dite se udaje. Pozvao je Dušana na svadbu. Pozvao ga je na svadbu, a sada ga gleda kako izlazi iz sale. Ustade

se Marko i pođe za njim. Dostigao ga je kod vozila. Dušan ga je ugledao, zaustavio se i okrenuo.

- Odlaziš, - sa čuđenjem ga pita Marko.

- Odlazim, - kaže Dušan.

- Pa u čemu je problem?

- Marko prijatelju, ti si me zvao na vjenčanje svoje kćeri i ja sam došao ovdje zbog tebe, a ne zbog njih. A što ću ja raditi tu s tim ljudima. Pozvani su i oni na vjenčanje, a na vjenčanju ih nije bilo četvrtina. Ovdje Hrvatska himna svira, a oni sjede. Oni sjede, a svira himna države za koju si bio spreman poginuti. Nakon toga smiju se baki, jer je molila tri minute. Tri minute molitve za njih, a oni je ismijavaju, rade cirkus od molitve. Žalosno! Oni ne poštuju ni svoju vjeru, ni svoju zemlju, ni svoju obitelj, ni svoje pokojnike. Ništa ne poštuju. Što ću ja raditi s takvim ljudima. Bolje da im ne smetam.

Marko ga je pogledao, pružio mu ruku i poljubio ga.

- Pričekajte me tu vraćam se odmah, - zamolijo je Marka i njegovu suprugu.

Vratio se natrag u salu. Nije sijo, pokupio je svoje stvari, obukao kaput i uzeo ženu za ruku. Pratila ga je, on je šutio, šutila je i ona. Nije ga ništa pitala. Kćeri nisu ništa rekli, nije joj spominjao razlog odlaska. Počela je plakat, pozdravili su nju i zeta i izašli vani.

Petstotinjak metara od sale za vinčanja nalazi se poznati gradski restaurant. Vlasnik je Markov rođak. Na čuđenje osoblja ušli su njih četvero unutra. Marko i Dušan sa suprugama. Sjeli su, večerali i ostali do zatvaranja.

Čovik

MAJCI NA RASTANKU

Misli moja, vele ti si tamna,
Sudbo moja u krvi sprana,
Srce moje, vele ti se lediš.
Kobi moja, ljuto mi se svetiš!

Ah, pusti me, sudbo moja kruta,
Ublaži se, kobi moja ljuta,
Nek se vedri mladenačka miso
I ugrije srce moje ledno!

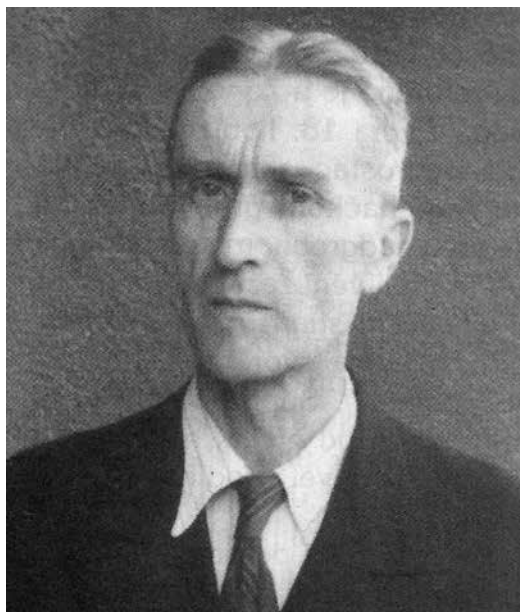
Moje srce ljubav stajala,
Teška kletva grudi mi sapela,

Pak ne vijem starom nesretnika;
Čemer pijem -
Dušu mladu bijem;
Čemer pijem -
Mladim srcem mrijem.

Ah, pusti me, sudbo moja kruta,
Ublaži se, kobi moja ljuta,
Nek se vedri mladenačka miso,
I ogrije srce moje ledno!

Ti savenu, ah, ljubavi moja,
Majko, majko, vedro nebo moje!
Kob ti moja smete pute k sreći -
Ti morade u grob hladan leći...

Grgur Topić, prof.
(1890. – 1965.)

Prof. Grgo Topić

MAJČINIH SUZA SJAJ

„Pitat će ih Bog za zlo koje su učinili...” (E. Šegarić)

/U spomen, škabrnskoj Majci hrabrosti, Evi Šegarić/

Nebo ih čuva
u kaležu rajskom,
srce u hodu
svom zemaljskom,
život ih grli u molitvi
jer majčine suze
čežnjom rose,
znamenje svjetla
i pobjede nose.

Miris zemlje škabrnske,
u njima ćuti se.
Izvor vode bistre,
duboke, žive,

u njima zlati se.
 Majčinih suza sjaj,
 vrutak je nade,
 sudbine zagrljaj,
 zrcalo utjehe,
 vjera i putokaz.
 Glas ljubavi
 s rodnih ognjišta,
 što uspomene
 pjesmom priziva
 i snagu daje tijelima,
 za svaki novi dan.

Miris zemlje škabrnske
 u njima čuti se
 kao svjetlost divna
 sunčeva, kao dragulj
 stoljetnih zora i pletera.

Majčinih suza sjaj,
 krjepkog je mora kap,
 stijeg hrvatski, velebni,
 ponos i zavjet ljubavi,
 srcima prepoznat,
 Oluje raspalmsaj.

Dok tišinom misli tužne
 preko polja vjetri nose,
 pusti rijeke neka teku,
 nek svjedoče i govore
 jer majčine suze
 istinu zборе, u njima
 anđeli žive
 i vatre sjećanja gore.

Nebeskim sjajem,
 kroz biserje suzno,
 nad kamenim dverima
 predaka, kao baklje
 moćne, sunčeve
 prostranstvima plamte
 riječi drage hrvatske
 s imenima heroja,
 što ih je povijest
 krvlju utkala
 u spomenar vječnosti.

U slavi križa svetoga,
 svijetli trpljenje uznika,
 odjekuje hrabrost ratnika
 koji živote svoje,
 kao blago najveće,
 bezuvjetno položiše
 na oltar slavni,
 za slobodu Domovine.

Nebo ih čuva
 u kaležu rajskom,
 srce u hodu
 svom zemaljskom,
 život ih grli u molitvi
 jer majčine suze
 čežnjom rose,
 znamenje svjetla
 i pobjede nose.

Škabrnja: Spomenik žrtvama

Miris zemlje hrvatske,
u njima čuti se,
pjesmeni žubori slap,
srcima prepoznat
Oluje rasplamsaj,
majčinih suza spomenar,
Domovine najljepši dar!
Izvor vode bistre,
duboke, žive
u kojemu život,
zanavijek, zrcali se
i nikad zgasnut'
neće taj plamen
vječni, žar olujni
i nikad presahnut'
neće taj vrutak sveti,
slap pobjedonosni
jer iz Božjeg srca
u srdašca naša uvire.

A oni sa mračne strane,
neka se stide, neka se srame,
„pitat će ih Bog za zlo,
koje su učinili...“

Branka Mlinar

MILOŠĆU ZVIJEZDA

Milošću zvijezda
pali se noć
i onaj slabo vidljivi
oganj pod morem.

Ispod svake zvijezde,
jedna ruka čeka
uhvatiti ljubav,
tek rođenu iz neba.

Netko je s radošću
unio svjetlo,
u kamenu kuću
pokraj obale.

Branka Mlinar

JESEN

Jesen u moje selo dolazi pomalo i tiho. Gole su grane na svakom stablu. Drago mi je kada je sve puno lišća. Tada se prijatelji i ja igramo u šumi. Jesen nam donosi puno plodova. Meni su najdraže mandarine, žizule, orasi i grožđe. Kad postane hladno, ptice odlaze u toplije krajeve. Tada moj tata i ja spremamo drva u kuću da ih ne smoči kiša. Jedino mi nije drago što su dani kraći i kraći pa se ne mogu puno igrati. Kad jesen postane hladna moja baka reče: „Tražit će zeko majku!“

Josip Sovulj, 4. razred

JESEN

Jesen je predivno godišnje doba. Volim šetati šumom i gledati kako lišće pada. To izgleda kao topla zima, zapravo kao snijeg od lišća. Osjećam se kao u bajci. Iako su dani postali kraći i zrake sunca nisu tako jake još uvijek se osjeća razigranost koja je ostala od ljeta.

Koliko god volim to godišnje doba nekako me počne pomalo hvatati tuga kad čujem sve one pile koje pripremaju

Rad Ružice Sarac, 3.raz.

drva za dugu, hladnu i tihu zimu. Nekako ne želim prihvatiti da ovo lijepo godišnje doba najavljuje kraj svoj onoj igri i uživanju na otvorenom. Zato iskorištavam svaki dan najviše što mogu. Jesen je puna boja, mirisa i okusa i baš zbog toga uživam u njoj.

Gabrijela Šušić, 4. razred

TRAŽIM BOGA

Gledam u nebo žuto,
večer ga začarala,
i gledam u svaki kut.
Tražim Boga
koji me vodi na pravi put
i kad stanem
povjetarac me blagi
gurne da krenem.

Tražim Boga
u planini
koju Bog stvori u davnini
da razdvaja nebo od ljudi
od njihovih zlih čudi

Tražim Boga
u puknutoj grani
koja je stala visoko lani,
mogla je dohvatiti zvijezde,
ali nije htjela,
da se u nju ptice gnijezde

Tražim Boga
u sitnom mravu
koji se skrio u travu
koji izgleda slabo
mišljenje bi se dalo
ali kad god bi pao
drugi mrav bi mu ruku dao.

Grafit „Tražitelji smisla“ (nedovršena zgrada na Zapadnoj obali u Splitu)

Tražim Boga u cvrkutanju ptice,
toliko lijepom da raznježi lice,
i dok hrani ptiće
veselo kliče,
makar ja u jadi
ptići nisu u gladi.

Tražim Boga
u majčinim usnama
koja me hrane
te mudrošću brane
uz poticaj jaki
uvijek da poljubac blagi.

Petar Topić, 7. razred
(osvojeno 1. mjesto na školskom natječaju *Duhovna poezija*)

VUKOVAR

Vukovar je grad kojeg ja poznajem iz onog što su mi pričali. On je bio uništen u ratu i u njemu je poginulo mnogo ljudi. Hrvatski vojnici su ga spasili i zato svake godine obilježavamo Dan sjećanja na Vukovar. Jednom ću otići u Vukovar i zapaliti svijeću za sve poginule zbog kojih ja odrastam u miru.

Toni Srdanović, 2. razred

VUKOVAR

U Vukovarskoj ulici
dječak se smije,
a što slijedi znao nije,
I sretno trči i skače
sa sedmero svoje braće.
Odjednom, tišina nastane,
čuje se šum vjetra i zamah grane
te pad granate.
Iz nježnog jutra
nastane krik i muka
I usred ulice tužne
dječak stoji i plače,
nema mu više braće.
Dolazi čovjek bijesnog lica
te stane pred dječaka
sa osmijehom punim mraka.
I visoko gore
dječak se smije
i sretno trči i skače
sa sedmero svoje braće.

Petar Topić, 7. razred

VUKOVAR

NA DUNAVU PONOSNO STOJI GRAD
U MOM SRCU VUKOVAR.

VUKOVAR PONOSNO STOJI,
I HRVATSKE SUZE BROJI.
JA BOGU SE MOLIM
JER ZNAM DA GA VOLIM.

HRVATSKI BRANITELJI HRABRO STOJE.
VJERUJU U BOGA I NIČEG SE NE BOJE.
POTOPLJEN GRAD KRVLJU I BOLI,
HRABRO GA BRANI ONAJ TKO GA VOLI

VODOTORANJ PONOSNO STOJI,
NITKO NE BROJI NJEGOVE RANE
U LJUDSKOM SRCU ZAKOPANE

GRANATE SU PADALE,
NEPRIJATELJI ZAVLADALI,
VUKOVAR PREDAO SE NIJE,
JER U NJEMU HRVATSKO SRCE BIJE

*Zajednička pjesma, djeca OŠ Kučiće
(16. studenoga 2018.)*

*Kolona u Vukovaru,
rad učenicka 5. razreda*

Suncobran, Manuela Sovulj

VUKOVAR U MOM SRCU

Vukovare, Vukovare
Ja u srcu te nosim
I s tobom se ponosim.
O Vukovare, zašto si tako lijep
Pitam se svakog dana.
Zbog tvoje ljepote
Drugi su te htjeli.
Ti si pobjedničkim gradom postao
Borio se i pobijedio.
Čvrsto si ostao stajati
I svoju hrabrost pokazao!
U srcu mom uvijek ćeš biti
Najveći heroj!

Manuela Sovulj, 4. razred

Crtala Rina Šušić, 4.raz

PISMO DJEVOJČICI U PLAVOM KAPUTIĆU

Djevojčice u plavom kaputiću, bila si jako hrabra. Nisi plakala dok su padale bombe, dok su ljudi ranjeni, dok je padao Vukovar... Bila si u podrumu. Tu je bilo puno ljudi. Dobivala si hranu, ponekad i slatkiše tri mjeseca dok si bila u podrumu. Nakon ta tri mjeseca izašla si s mamom. Nakon dugo vremena ste vidjeli svjetlo, bili ste jako blijedi. Pred tvojim očima su ubili čovjeka koji ti je bio jako drag. Tada si prvi put zaplakala. Lice ti je bilo jako tužno i zgroženo. Tako si prvi put zaplakala. Da sam bio tu, pomogao bih ti. Utješio bih te.

Luka Truman Raboteg, 3. razred

KRONOLOŠKI PREGLED DOGAĐAJA U ŽUPI KUČIĆE

(od lipnja 2018. do prosinca 2018. godine)

10. lipnja 2018. - Provedeni izbori za članove vijeća Mjesnih odbora na području Omiša. Za Mjesni odbor Kućice biralo se 7 članova vijeća. Od ukupno 553 upisanih glasovalo je 205 birača. Važećih je bilo 200 listića, a nevažećih 5. Lista HDS-a (nositelj Robert Sovulj) dobila je 81 glas, lista HDZ-a (nositelj Ivan Kovačić) dobila je 79 glasova, a lista grupe birača (nositelj Mario Šarac) 40 glasova.

17. lipnja 2018. - Proslavljena pučka tradicionalna pobožnost "Gospin prinos". Svečanu sv. misu predvodio je fra Stipe Bešlić, gvardijan franjevačkog samostana Gospe od Karmela u Omišu, a suslavili su sviniški župnik don Marko Marasović i župnik župe Kućice don Ljubo Bodrožić. U ovoj prigodi tiskan je 46-ti broj župskog lista "Zov rodnih ognjišta".

15. kolovoza 2018. - Svečanu svetu misu povodom blagdana Uznesenja blažene djevice Marije - Velike Gospe, u novoj župnoj crkvi služio je župnik don Ljubo Bodrožić.

20. kolovoza 2018. - Dekretom Splitsko-makarskog nadbiskupa mons. Marina Barišića naš župnik don Ljubo Bodrožić imenovan je, nakon odlaska don Marka Marasovića u mirovinu, i žu-

pnim upraviteljem župe Uznesenja BDM -Svinišće.

8. rujna 2018. - Blagdan Male Gospe u našoj župi proslavljen je procesijom s kipom Male Gospe i sv. misom koju je u staroj župnoj crkvi predvodio don Ivan Sučić, župnik susjedne župe Slime.

Kučićani u Solinu 16. rujna 2018. na III. nacionalnom susretu HKO

16. rujna 2018. - Pod geslom „Obitelj izvor života i radosti“ održan treći nacionalni susret hrvatskih katoličkih obitelji. Središnji događaj bio je svečano

euharistijsko slavlje u prasvetištu Gospe od otoka u Solinu, kojega je pred mnoštvom vjernika iz predvodio splitsko-makarski nadbiskup i metropolit mons. Marin Barišić.

13. listopada 2018. - Povodom blagdana sv. Luke zaštitnika sela i župe Kučiće održan klapski koncert i pučka gastronomska fešta „Kučićka špica 2018“. (Opširnije o događaju u posebnom osvrtu).

14. listopada 2018. - Na nedjeljnoj sv. misi u našoj župi pjevao je pjevački zbor župe sv. Ivana Krstitelja – Slime. U isto vrijeme, naš župni mješoviti pjevački zbor pjevao je na župnoj sv. misi u Sli-menu.

Procesija s kipom Sv. Luke

18. listopada 2018. - Svečano proslavljen blagdan sv. Luke, zaštitnika župe Kučiće. Svetu misu je predvodio don Tomislav Ćubelić, katedralni župnik i dekan katedralnog dekanata u Splitu, te voditelj ureda za pastoral obitelji SM nadbiskupije. Misu su suslavili omiški župnik i dekan don Mate Ćulić, don Mladen Vukasović i župnik don Ljubo Bodožić.

1. studenoga 2018. - Svetu misu na svetkovinu Svih svetih slavio prof. dr. don Mladen Parlov, redoviti profesor na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Splitu. Zbog kiše sv. misa je bila u crkvi koja je bila pretijesna da primi sve vjernike koji su došli na euharistijsko slavlje, te pohoditi grobove svojih vjernih mrtvih.

16. studenoga 2018. - U spomen na žrtve Vukovara i Škabrnje u Kučićima je služena sv. misa za sve ubijene i nestale žrtve Domovinskog rata i poginule branitelje. Prigodne tekstove čitali su učenici Osnovne škole Kučiće koja je organizirala Dan sjećanja. U znak sjećanja na žrtve rata upaljene su svijeće kod kapelice pred školom.

Ć. Tomasović

ZNANSTVENI SKUP POSVEĆEN POK. AKADEMIKU MIRKU TOMASOVIĆU U OMIŠU

Povodom 80. godišnjice rođenja pok. akademika prof. dr. Mirka Tomasovića, 6. i 7. studenoga 2018. u Omišu je održan međunarodni znanstveni skup posvećen komparativnoj povijesti hrvatske književnosti pod nazivom „*Emisija i recepcija II. Komparativna povijest hrvatske književnosti*“.

Akademik Mirko Tomasović bio je književni povjesničar i teoretičar, vrsni prevoditelj s romanskih jezika, komparatist, esejist, pedagog i najznačajniji hrvatski marulolog koji je kroz gotovo šest desetljeća predanog znanstvenog i neumornog prevoditeljskog rada hrvatskoj

književnosti i kulturi ostavio impozantan znanstveni i stručni opus. Preminuo je iznenada, 7. svibnja 2017. u svom stanu u Zagrebu.

Međunarodni znanstveni skup koji je održan u okviru „Mjeseca hrvatske knjige“ organizirali su Grad Omiš, Narodna knjižnica Omiš i Odsjek za komparativnu književnost Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Uz ugledne domaće znanstvenike i marulologe skup je okupio i europske komparatiste iz Španjolske, Ukrajine, Bugarske, Mađarske i Poljske.

Znanstveni skup počeo je utorak 6. studenoga (upravo na dan rođenja pok. Mirka Tomasovića) u dvorani bivšega glagoljaškoga sjemeništa na Priku u Omišu, kada su se u pozdravnom govoru okupljenima obratili predstavnici Organizacijskog odbora; gradonačelnik grada Omiša Ivo Tomasović i ravnateljica narodne knjižnice Omiš Svjetlana Buljević. Prvi dio sesije bio je posvećen znanstvenom opusu akademika Mirka Tomasovića o kojem su govorili: prof. dr. Ivan Bošković (Split), prof. dr. Francisco Javier Juez Galvez (Madrid, Španjolska), akademik Tonko Maroević (Zagreb), te akademik Boris Senker (Zagreb). Nakon kratke pauze stručna izlaganja su nastavili: prof. dr. Cvijeta Pavlović (Zagreb), dr. sc. Jevgenij Paščenko (Kijev, Ukrajina) i dr. sc. Bratislav Lučin (Split). Po završetku prvog dijela progra-

Međunarodni znanstveni skup

**Emisija i recepcija II. Komparativna
povijest hrvatske književnosti**

**U povodu 80. obljetnice rođenja
akademika prof. dr. Mirka Tomasovića**

6. – 7. studenoga 2018., Omiš

Grad Omiš, Narodna knjižnica Omiš i
Odsjek za komparativnu književnost
Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

ma sudionici i uzvanici međunarodnog simpozija imali su prilike prošetati se starim dijelom Omiša, te se upoznati s dijelom bogate kulturne i povijesne baštine turističkog gradića na ušću rijeke Cetine.

U drugoj sesiji koja je počela istog dana u poslijepodnevnim satima odabrane su teme vezane za kazalište i recepciju američkog i francuskog filma u Hrvatskoj. Službeni dio programa prvog dana skupa završio je promocijom knjige „Marko Marulić, Hrvatski stihovi i proza“ koju je priredio i transkribirao dr. sc. Bratislav Lučin, voditelj Marulianuma (Centra za proučavanje Marka Marulića pri Književnom krugu Split).

Drugi dan znanstvenog skupa u Omišu nastavljen je sljedećega 7. studenoga, trećom i posljednjom sesijom koja je bila rezervirana za razne komparatističke i kulturološke teme i analize u hrvatskoj i srednjoeuropskoj književnosti.

Međunarodni znanstveni skup u povodu 80. obljetnice rođenja pok. akade-

mika Mirka Tomasovića završnom riječju zaključila je prof. dr. Cvijeta Pavlović (Zagreb), predsjednica organizacijskog odbora i dugogodišnja znanstvena suradnica pok. Mirka Tomasovića.

Na kraju ovog osvrta potrebno je istaknuti domaćine skupa; Grad Omiš i Narodnu knjižnicu Omiš koji su uz pokroviteljstvo Splitsko-dalmatinske županije prihvatili biti domaćini, te su uspješno i na visokoj razini organizirali ovako značajan međunarodni znanstveni simpozij.

Omiš se ovim kulturno društvenim događajem na još jedan dostojan način odužio pok. Mirku Tomasoviću koji je za života s ponosom spominjao i promicao svoj rodni zavičaj. Split, Kučiće i Omiš nisu samo imena iz biografije, već središta i uporišta koja su obilježila životni put i djela vrijedna pažnje i poštovanja, iz bogate i plodne književne ostavštine akademika Mirka Tomasovića.

Ćiro Tomasović

KUČIČKA ŠPICA I KONCERT KLAPA POVODOM BLAGDANA SV. LUKE

Povodom blagdana sv. Luke zaštitnika župe, 13. listopada 2018. u sportskoj dvorani u Kučićima održan je **Klapski koncert** kojeg je organizirala mješovita klapa „Pašareta“ iz Kučića. Ovu mladu klapu osnovanu 2016. godine, čitateljima župskog lista predstavili smo u Zovu rodničkih ognjišta br. 43 (prosinac 2016.).

Na koncertu klapa uz spomenute domaćine nastupili su: muška klapa „Žmul“ iz Omiša, muška klapa „Duare“ iz Zadarja, muška klapa „Berulia“ Brela, muška klapa „Timbar“ iz Selca na otoku Braču, muška klapa „Zvizdan“ iz Posušja, te muška klapa „Bratovština“ Gorica Sovići.

Spomenute klape su odabranim, klapskim tradicionalnim i klapskim obradama popularnih pjesama ne baš brojnoj publici podarili ugodnu večer uz pravi “a cappella” klapski koncert za sjećanje. Kako je već spomenuto, prava je šteta što na klapskom koncertu nije bilo više posjetitelja, posebno onih iz Kučića, jer su se organizatori uistinu potrudili da pozovu kvalitetne muške klape koje iza sebe imaju brojne nastupe na raznim koncertima i susretima klapa. Uz to, većina njih su dobitnici mnogih nagrada (žirija ili publike) s različitih natjecateljskih klapskih festivala u Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori i Hrvatskoj od kojih je najpoznatiji i najpriznatiji FDK u Omišu. Tako solidne i priznate klape okupljene u Kučićima svakako su zaslužile veću publiku i podršku, ne samo zbog njih samih, već i zbog organizatora koji ne traže nagrade za svoj

Vatrogasni dom Kučiće

13. listopada 2018. u 17 sati

KONCERT KLAPA (18.00 sati - sportska dvorana)

PAŠARETA-Kučiče, ŽMUL-Omiš, DUARE-Zadarja,
BERULIA-Brela, TIMBAR-Selca/o. Brač,
ZVIZDAN-Posušje, BRATOVŠTINA-Gorica Sovići

- domaća špiza (bravetina, tripice)
- zanimljiva seoska lutrija u 21.00 sat
- brojna iznenađenja
- glazba uživo

DODITE, UŽIVAJTE I ZABAVITE SE!

rad, ali im podrška i priznanje u tom radu svakako dobro dođe. Uz sve to znamo da koncert klapa u našem selu i nije tako čest događaj.

Te tople i ugodne subotnje listopadske večeri održana je sada već poznata pučka zabavna gastronomska fešta „**Kučička špica 2018**“, koju je uspješno organizirala Kulturno umjetnička udruga „Kučička špica“. Zadnjih godina uobičajeno je da se ova fešta organizira u subotu prije blagdan svetoga Luke.

Na fešti dobre spize brojni posjetitelji mogli su kušati bravetinu na špici, specijalitet kojeg su Kučićani popularizirali i drže ga svojim izvornim jelom. Na ovogodišnjem izdanju „Kučičke špice“ pripremljeno je gotovo 60 „špica“, što

Koncert klapa

najbolje govori o popularnosti ove poslastice među brojim (starijim i mlađim) ljubiteljima ovog kućićkog specijaliteta. Uz poznatiju bravetinu na špici, bilo je i ukusnih tripica spremljenih po originalnom domaćem receptu.

Pučka fešta u Kućićima koja je obilovala je dobrom spizom i ugodnim druženjem za stolom potrajala je do kasno u noć, a završila je lutrijom i vatrometom. Vrijedni članovi Kulturno umjetničke udruge „Kućićka špica“ ovim putem iskreno zahvaljuju svima koji su pripremali, sudjelovali, financijski ili na bilo koji način pomogli ovu kućićku feštu. Poseb-

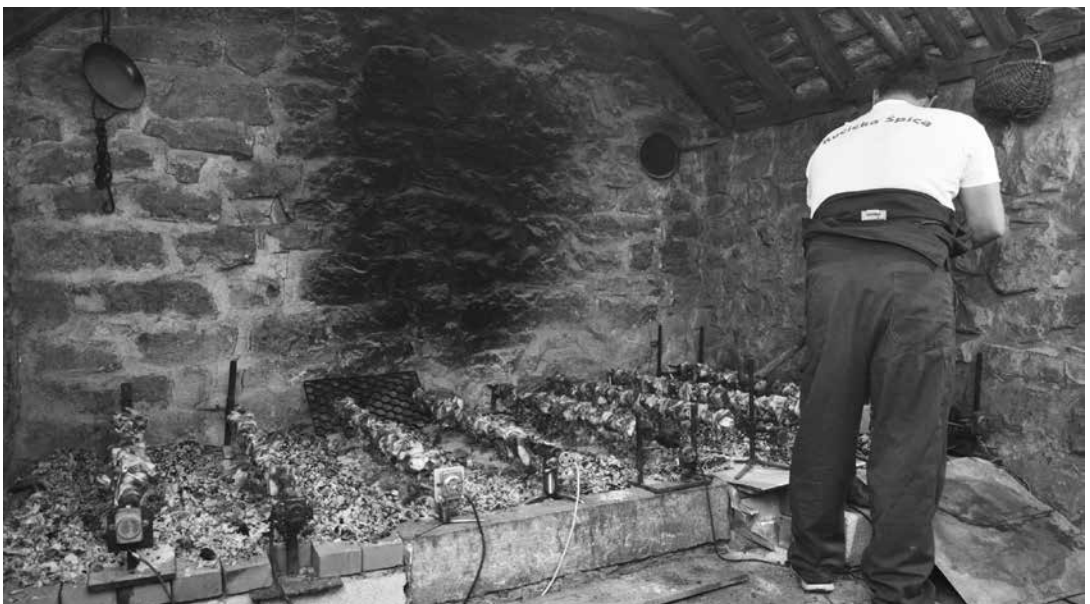

Crtež Lare Tomasovic (4,5 g.)

no valja istaknuti vrijedne kućićke domačice koje su za ovu prigodu pripremile raznovrsne kolače.

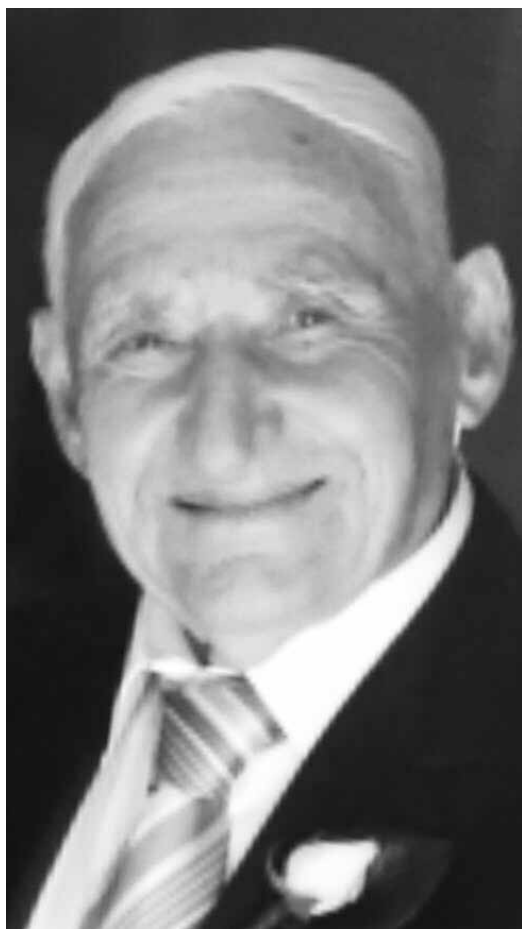
Organizatori su se i ove godine potrudili i uspjeli organizirati primjeren gastronomski događaj koji se među ljubiteljima domaćih i izvornih specijaliteta nestrpljivo očekuje i sljedeće godine.

Ć. Tomasović

FILIP VUKASOVIĆ (BUGAR) 1920. - 2018.

Dana 5. lipnja 2018. u Sidneyu (Australija) preminuo je gospodin Filip Vukasović pok. Mate, koji je u Kućićima bio poznatiji pod nadimkom „Bugar“. Pokojni Filip je najveći dio života proveo i duboku starost doživio u nama dalekoj Australiji. Među-

tim, kao i većina naših Hrvata na tom kontinentu i diljem svijeta, Filip za života nije zaboravljao kraj iz kojega se otrgnuo u daleki i tuđi svijet.

Na poseban način, zadnjih dvadesetak godina s rodnim Kućićima povezivao ga je upravo naš župski list. Kako je većini čitatelja lista poznato, u Australiji ima grupa Kućićana i njihovih prijatelja koji godinama redovito primaju i financijski potpomažu tiskanje župskog lista „Zov rodnih ognjišta“. Među njima, od početka bio je i pok. Filip Vukasović „Bugar“ koji je s radošću pratio i novčano pomagao kućićki župski list.

Prema osobnoj želji, (koja kao da je sažela sve godine nostalgije za rodnim selom) Filip Vukasović pokopan je u obiteljsku grobnicu na groblju sv. Luke u Kućićima. Svetu misu zadušnicu i sprovodni obred na blagdan sv. Petra i Pavla (29. lipnja), uz don Mladena Vukasovića i don Borisa Vukasovića predvodio je župnik i dekan don Ljubo Bodrožić.

Uz mještane i rodbinu iz Kućića pogrebu su bili prisutni prijatelji i najuža obitelj pok. Filipa koji žive u Australiji.

Na voljenoj rodnoj grudni, među svoji-
ma, počivao u miru Božjem!

Ć. T.

Oproštaj i zahvala Mate Vukasovića na sprovodu njegovog oca Filipa Vukasovića u crkvi sv. Luke u Kućićima, 29. lipnja 2018.

Moje ime je Mate Vukasović, sin sam pokojnog Filipa Vukasovića.

Ja sam ovdje s mojom materom Marijom, sestrom Anisijom i bratom Jozom da ispunimo tatinu zadnju želju, da ga

vratimo tamo gdje se rodio. Hvala svima koji ste došli na sprovod Filipa Vukasovića.

Filip Vukasović „Bugar“ rođen je u Kučićima 1920. godine. Rođen je u maloj kamenoj kući ispod planine Drabobuje. Pričao mi je čaća da mu rodna kuća ne bi mjesecima vidila sunce kada bi bila zima.

„Bugar“ mu je bio nadimak jer je bio jak i žestok kao Bugar – tako kažu. Sjećam se kad sam prvi put bio u Kučićima, bilo je 1984. godine i ljudi su me pitali: „Čiji si ti?“. Prvi put sam im odgovorio: „Ja sam sin Filipa i Marije Vukasović“. Ali nitko nije znao tko su to Filip i Marija. A kada sam im odgovorio: „Ja sam Bugarov sin“, ljudi su mi rekli: „Dođi unutra na vino i pršut“. Tako sam brzo naučio da u Kučićima svatko ima nadimak.

„Bugar“ je bio najmlađi sin pokojnog Mate i Ane Vukasović. Imao je dva brata; pokojnog Antu koji je živio u Osijeku i pokojnog Vladu koji je živio u Sarajevu. Imao je i jednu sestru, pokojnu Terezu koja je živjela u Kučićima u komšiluku Čagljji.

Tata se u Kučićima rodio i odgojio ispod planine, išao je u školu samo tri godine i bavio se poljoprivredom, kao i svi Kučićani u to vrijeme.

Emigrirao je u Australiju 1958. godine i vratio se u Kučice 1964. da nađe ženu. Oženio se 1966. godine s Marijom Tomasović (kćeri Joze i Janje Tomasović).

Opet se vratio u Australiju 1967. godine. U Australiji je trebalo raditi teško jer novac nije „rastao na stablu“.

Radio je za svoju obitelj i živio život po

katoličkoj tradiciji. Bio je ponosan što je Hrvat i Kučićanin.

Tata je uvijek bio pun priča i poslovice. Najviše je volio pričat o svojem djetinjstvu u Kučićima. Tako smo se i mi, iako smo živjeli u Australiji osjećali kao Kučićani, kroz tatine priče.

Čaća je cijeli svoj život bio pravi poljoprivrednik. Kada bi se vratio kući s posla, uvijek je išao u naš vrt. Tako smo uvijek imali domaćih pomidora, kupusa, raščike, rokule, cikoriije, tikvica, smokava i dr. Vrt je uvijek bio produktivan.

Kao hobi, tata je volio kopati. U rukama je uvijek držao motiku ili dikle. Kada bi se umorio, onda bi dao motiku materi da ona kopa.

Najviše od svega tata je volio praviti vino, koje je radio po starinskoj tradiciji. Tako bi jedne godine vino bilo dobro, a neke duge godine vino bi bilo malo lošije, ali bi ga isto trebalo piti.

„Je li vino vrijeme?“, dobro se sjećam toga pitanja. To bih čuo 100 puta svaki dan, kada bi se pravilo vino. Tata nikada nije psovao ako bi mi odgovorili: „ne vrijeme!“. Puno puta bi odgovorili: „mislim da vrijeme“, to bi rekli da ne dobijemo njegov blagoslov.

Tata je volio svoje Kučičane. U Sidneyu je imao lijepo društvo iz Kučica. S njima je volio igrati na buće, volio je igrati i na briškulu i trešet, ali najviše je volio igrati na lamuru.

Kao djeca, mi smo volili imitirati njega kako igra lamuru, jer je bio dosta živ i srčan kada bi igra: „šije – šete“.

Tata je uvijek bio ponosan i uredan čovjek. Živio je zdravo. Volio je povrće, a najviše raščiku. Volio je piti vino iz bukare. Bio je dosta pedantan, na primjer

jabuka nije bila čista ako nije bila potopljena u vodi barem 24 sata. „Oni poliju kemikalije, znadeš“ – rekao bi.

Živio je život po starinskoj tradiciji, a osobito je njegovao katoličke, hrvatske i kućičke običaje.

Mi djeca ćemo zauvijek biti ponosni na tatu jer je jako volio svoji suprugu Malenu i svoju djecu: Anisiju, Matu i Jozu.

Po stare dane najviše se je volio igrati sa svojim unucima.

Po njegovoj želji naša obitelj je tatu vratila u njegovo mjesto rođenja, na ovo staro groblje kraj crkve sv. Luke u Kučićima.

Danas ćemo ispuniti njegovu želju i pokopati ga u našu lijepu i divnu zemlju.

Neka mu bude laka naša hrvatska zemlja i neka naše toplo dalmatinsko sunce grije njegov grob. Počivao u miru Božjem!

DAROVATELJI ZA ŽUPNI LIST

Boris Pervan ..... 150 HRK

Božić

Damir Tomasović

B $\flat$ Gm ^{7} Dm/C B $\flat$

5 B $\flat$ F/A Cm F

Bo - - žić nam je do - ša - o

9 B $\flat$ Dm E $\flat$ (add9) Dm/F

mije - nja - ti sve, do - nije - ti spa - as

13 B $\flat$ F/A Hdim7 Cm

Bo - - žić ma - len i slab

17 F B $\flat$ F ^{7} Gm

ži - vot je da - o svoj za sve nas

21 F B $\flat$ F ^{7} B $\flat$

ži - vot je da - o svoj za - a sve nas

25 Eb Bb/D Fm Bb

zvije - zda sjaj - na na ne - bu

29 Eb Gm Ab(add9) Gm/Bb

ka - zu - je dom na - šeg pa - sti - ra

33 Eb Bb/D E^{o7} Fm

noć je od - ma - kla već

37 Bb Eb Bb⁷ Cm

u - snu - lo dje - te - šce kralj je mi - ra

41 Bb Eb Bb⁷ Eb

u - snu - lo dje - teš - ce kra - alj je mi - ra

45 Bb Gm⁷ Dm/C Bb

Brojevi čestica zgrada
38., 39. i 40. označuju
tri mlinice s po 1 mlinom.
God. 1835. vlasnici Topići:

38. Andrija i Anton

39. Luka

40. Mate

Za revizije god. 1946. sva 3 su na
baštinicima Andrije i Antona

